

ADVIES

2 april 2009

ACTUALISATIE EN GEDEELTELIJKE HERZIENING VAN HET
RUIMTELIJK STRUCTUURPLAN VLAANDEREN

Inhoud

Inleiding	3
Krachtlijnen	4
Advies	6
1. Situering	6
2. Algemeen	7
3. Procedurele aandachtspunten	8
4. Inhoudelijke aandachtspunten	12
4.1. Ruimteboekhouding	12
4.2. Wonen	14
4.3. Werken	16
4.4. Lijninfrastructuur	21
4.5. Toerisme, recreatie en sport	22
4.6. Landbouw, natuur en bos	24
Bijlage 1	29

Inleiding

De Minaraad ontving op 18 februari 2009 een adviesvraag over de actualisatie en de gedeeltelijke herziening van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen van de viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Financiën en Begroting en Ruimtelijke Ordening. Het advies werd verwacht tegen 8 april 2009.

De evaluatie en het herzieningsproces van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen bestaat uit verschillende sporen. Het document dat nu voor advies voorligt is het 'kortetermijnspoor' dat opgevat is als een addendum bij het huidige Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen. Dit addendum bevat een aantal aanvullingen op het informatieve gedeelte en aanpassingen aan het richtinggevende en bindende gedeelte. De planhorizon van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen wordt verlegd naar 2012.

De bijlage van het advies bevat een bijdrage van het Instituut voor Natuur en Bosonderzoek inzake het ruimtelijke beleid en de toestand van natuur en bos in Vlaanderen.

ABVV, ACLVB, ACV, Boerenbond, UNIZO en VOKA onthouden zich over dit advies omdat zij over dit onderwerp via de SERV advies uitbrengen.

Hubert David
Voorzitter Minaraad

Krachtlijnen

Het addendum van het RSV kadert in het 'kortetermijnspoor' van de herziening op het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen en bevat een aantal aanvullingen op en tekstwijzigingen aan het huidige RSV.

De Minaraad meent dat de uitvoering van het huidige RSV absolute prioriteit moet krijgen. Deze herziening zorgt voor een bijkomende vertraging hiervan, onder meer door de verschuiving van de planhorizon voor de realisatie van de bindende bepalingen naar 2012. De Minaraad heeft ernstige bedenkingen bij het nut en de noodzaak van het addendum.

Zowel op procedureel als inhoudelijk vlak heeft de Minaraad een heel aantal opmerkingen bij het voorliggende addendum. De Minaraad mist een grondige onderbouwing van het addendum. Ook het gebrek aan afstemming met andere beleidsdomeinen waaronder het milieubeleid is opvallend, temeer omdat er gekozen is om geen passende beoordeling en geen plan-MER op te maken. Daarnaast betreurt de Minaraad dat er geen maatschappelijk debat is voorafgegaan aan de herziening van het RSV.

De Minaraad heeft ernstige bedenkingen bij de aanpassing van de ruimteboekhouding. Concreet vraagt de Raad naar een grondige onderbouwing van de gewijzigde oppervlakte van Vlaanderen. Indien er een effectieve toename van de oppervlakte zou zijn, dan moet dit leiden tot een bijstelling voor alle categorieën in plaats van enkel voor industrie, recreatie en overige bestemmingen.

Voor het thema wonen bevat het addendum geen acties om de verdere versnippering van de open ruimte tegen te gaan. Het informatieve gedeelte komt tot de conclusie dat de 60/40 verhouding stedelijk gebied/buitengebied min of meer behaald wordt en dit terwijl de VRIND-indicatoren net het tegenovergestelde aantonen. Er worden ook geen maatregelen genomen om het massale overaanbod aan woonegelegenheden in te perken.

De Minaraad staat negatief tegen de extra bestemming van 6.780 ha bedrijventerreinen. De manier waarop deze bijkomende bestemming is onderbouwd, is betwistbaar. De klemtoon zou daarentegen moeten liggen op het op de markt brengen van de 5000 ongebruikte hectaren op bestaande bedrijventerreinen en op duurzaam ruimtegebruik. De Minaraad stelt zich vragen bij het statuut van de 1400 ha ijzeren voorraad gezien deze niet werden opgenomen in de ruimteboekhouding. De selectie van 'bijzondere economische knooppunten' staat lijnrecht op de visie van het oorspronkelijke RSV en de goede ruimtelijke ordening. De Minaraad betreurt de afwezigheid van een locatiebeleid voor bedrijventerreinen in het addendum, onder meer met betrekking tot mobiliteit.

Het addendum voorziet op het vlak van wegeninfrastructuur een tiental bijkomende missing links. De meeste van deze wijzigingen zijn echter slecht onderbouwd en sommigen ondermijnen zelfs de hiërarchie van het wegennet. Een aantal acute verkeersproblemen en de daaraan gerelateerde milieuproblemen komen dan weer niet aan bod in het addendum.

De Raad vraagt een betere onderbouwing van het huidige ruimteaanbod voor recreatie en toerisme en meer duidelijkheid over de relatie tussen de bestaande toestand van deze categorie in de ruimteboekhouding van 2007 (19.000 ha) en de geraamde toestand voor 2007 (18.500 ha).

Tenslotte heeft de Minaraad ook heel wat bedenkingen bij de voorgestelde wijzigingen inzake landbouw, natuur en bos. De Raad stelt vast dat het beeld dat geschetst wordt in het addendum met betrekking tot de huidige stand van zaken zeer onvolledig is. Het informatieve gedeelte beschrijft vijf operationele knelpunten inzake landbouw, natuur en bos waarvan er slechts twee leiden tot enige wijzigingen in het richtinggevende gedeelte. Inzake het onderscheid tussen GEN en GENO wijst de Minaraad er op dat het (sectoraal) debat hierover nog moet gevoerd worden. Inzake de samenvoeging van natuur, bos en groen tot één categorie, benadrukt de Raad dat zo'n wijziging beter moet onderzocht worden en in overleg met de doelgroepen moet gebeuren. Wat betreft de herziening van de natuurverwevingsgebieden dringt de Minaraad aan op de versnelde afbakening van de natuurverwevingsgebieden. Dit proces is tot op heden amper van start gegaan. Als belangrijk uitgangspunt voor RSV II schuift de Minaraad meervoudig ruimtegebruik (binnen het buitengebied) naar voor.

1. Situering

[1] **Evaluatie en herziening Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen.** Decretaal is vastgelegd dat het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (verder: RSV) wordt vastgesteld voor een periode van 5 jaar en dat het in ieder geval van kracht blijft tot het door een nieuw definitief vastgesteld RSV is vervangen. Daarnaast kan het RSV te allen tijde geheel of gedeeltelijk herzien worden.¹ Het huidige RSV werd in 1997 vastgesteld voor een periode van 10 jaar. Hierin werd een tussentijdse evaluatie en bijsturing voorzien in 2002 en de opmaak van een volledig hernieuwd RSV tegen 2007.

In het Zomerakkoord van 21 juni 2002 engageerde de Vlaamse Regering zich om het huidige RSV via drie sporen te evalueren.² Een eerste spoor omvat de wegwerking van enkele specifieke knelpunten inzake wonen en werken, een tweede spoor de algemene evaluatie en eventuele bijstelling van het RSV en een derde spoor de opmaak van een volledig hernieuwd RSV II in 2007. Enkel de eerste fase van deze driesporenevaluatie werd tot nu toe uitgevoerd, namelijk een partiële herziening voor twee ruimtelijke functies (de woonfunctie en de economische functie) door middel van het decreet van 19 maart 2004. De Raad bracht hierover advies uit en betreurde hierbij dat de Vlaamse Regering zich beperkte tot een zeer partiële herziening en dat zij een volledige evaluatie voor zich uit schoof.³ Het addendum bij het RSV dat nu voor advies voorligt, kadert in het tweede spoor van de evaluatie dat in de begeleidende nota het 'kortetermijnspoor' wordt genoemd. De planhorizon wordt verlengd tot 2012. Het derde spoor, of het zogenaamde 'langetermijnspoor', bevat de opmaak van het RSV II in 2012.

[2] **Structuur van het addendum.** Het addendum bundelt de voorstellen tot tekstwijziging als gevolg van de actualisatie en gedeeltelijke herziening van het RSV. De opbouw van het addendum is als volgt:

- Een korte aanvulling op de algemene inleiding van het RSV geeft duiding bij de verantwoording van de actualisatie en gedeeltelijke herziening
- Een aanvulling op het informatief deel wordt integraal toegevoegd aan het huidige RSV als 'Deel 1C – actualisatie bestaande ruimtelijke structuur en

---

¹ Decreet Ruimtelijke Ordening van 18 mei 1999.

² Beslissing van de Vlaamse Regering van 21 juni 2002 inzake de Synthesenota Leefmilieu en Ruimtelijke Ordening.

³ Advies 2002|40: Advies van de Minaraad van 3 oktober 2002 over de partiële herziening van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen, p.5.

prognoses’.

- In het richtinggevende gedeelte wordt er, na een korte beschrijving van de beleidsoptie in deze gedeeltelijke herziening, een concreet overzicht gegeven van de daaruit voortvloeiende tekstwijzigingen.
- Het bindende gedeelte bevat een opsomming van de wijzigingen in de bindende bepalingen van het RSV.

De manier waarop de tekst van de richtinggevende en bindende bepalingen gepresenteerd is, is moeilijk leesbaar. Het is niet duidelijk welke tekstdelen andere vervangen, dan wel gewoon aanvullen. Veel wijzigingen worden onnauwkeurig weergegeven. Zo worden in de originele tekst dikwijls delen van zinnen toegevoegd of geschrapt zonder dat dit wordt gemarkeerd.

2. Algemeen

[3] **Algemene beoordeling.** De Minaraad heeft de visie, de basisdoelstellingen en de ordeningsprincipes van het RSV van bij de aanvang onderschreven.⁴ De Raad stelt echter vast dat twee jaar na het verlopen van de planhorizon verschillende doelstellingen van het RSV nog steeds niet gerealiseerd zijn en dat vooral de afbakening van het buitengebied een grote achterstand heeft opgelopen. Tegelijkertijd merkt de Minaraad op dat er zowel vanuit de harde als de zachte sectoren geen nood is aan een aanpassing van het huidige RSV (zie hoofdstuk 4). Ook vanuit de overschrijding van de planhorizon van het huidige RSV valt deze herziening niet te verantwoorden omdat volgens het Decreet Ruimtelijke Ordening het huidige RSV van kracht blijft tot het wordt vervangen door een nieuw RSV (zie [1]). Daarom is de Minaraad van mening dat uitvoering van het huidige RSV op dit moment een grotere prioriteit heeft dan een tussentijdse herziening. Bovendien zorgt deze herziening voor een bijkomende vertraging van het uitvoeringsproces. Het addendum verschuift de planhorizon voor de realisatie van de ruimteboekhouding zonder enige differentiëring naar 2012. Dit houdt in dat voor de realisatie van de oppervlakte-doelstellingen die in 2007 nog niet waren afgerond - bijvoorbeeld met betrekking tot natuur, bos en groen - uitstel wordt gegeven tot 2012. Dit bijkomende uitstel van 5 jaar voor iets wat al lang had moeten gerealiseerd zijn, is volgens de Minaraad een totaal verkeerd signaal.

Algemeen kan gezegd worden dat het addendum te zeer de nadruk legt op de acute sectorale problemen waardoor de langetermijnbenadering van het RSV gehypothekeerd wordt. De Minaraad ziet het nut en de noodzaak van het addendum dat voor advies voorligt niet in. Er is een grotere nood aan een ‘uitvoeringsplan’ voor het huidige RSV dat de timing en de verschillende tussenstappen voor de realisatie van de doelstellingen weergeeft.

[4] **Leeswijzer.** Dit advies van de Minaraad is opgedeeld in twee delen. Het eerste

---

⁴ Advies 1997|3: Advies van de Minaraad van 20 februari 1997 over het ontwerp van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen, p.12.

deel omvat de aandachtspunten met betrekking tot het herzieningsproces waaronder ook bemerkingen met betrekking tot een passende beoordeling en een plan-MER. Het tweede deel behandelt de inhoudelijke aandachtspunten van de Minaraad bij het addendum. Na een algemene bemerking over de ruimteboekhouding worden de verschillende thema's apart benaderd: wonen, werken, lijninfrastructuur, toerisme recreatie en sport en landbouw, natuur en bos.

3. Procedurele aandachtspunten

[5] **Herziening RSV.** De Minaraad heeft ernstige bedenkingen bij de noodzaak en het nut van het addendum dat voor advies voorligt.

- **Slechte timing.** De Minaraad constateert dat de timing van de huidige herziening ongelukkig gekozen is. Het proces zal namelijk over de verkiezingen heen lopen.⁵ Dit is niet in overeenstemming met de algemene politiek om de besluitvormingsprocessen beter af te stemmen op de Vlaamse regeercyclus. In 2007 werd het Vlaams Milieubeleidsplan (MINA-plan) nog in die zin aangepast. Voor het MINA-plan 3 werd de planhorizon verlegd van 2008 naar 2010. De huidige herziening van het RSV doet al een voorafname op het MINA-plan 4 door de doelstellingen voor het buitengebied te verschuiven naar 2012. Omdat een optimale afstemming tussen het RSV, het MINA-plan en andere beleidsplannen noodzakelijk is, adviseert de Minaraad om het herzieningsproces van het RSV stop te zetten en aan het begin van de volgende legislatuur te starten met de opmaak van het RSV II. Op die manier kunnen de voorbereidingen voor het RSV II gelijklopen met de voorbereidingen voor een nieuwe regeerperiode.
- **Gebrek aan maatschappelijk debat.** De Minaraad betreurt dat aan de herziening van het RSV geen maatschappelijk debat is voorafgegaan. De zachte sectoren werden niet geconsulteerd bij de voorbereiding ervan. Dit ondermijnt het draagvlak voor het RSV. De Minaraad roept op om bij de voorbereidingen van het RSV II een breed maatschappelijk debat te voeren. Specifiek voor de zachte sectoren geeft de Minaraad aan dat nu al moet gestart worden met een 'strategisch plan natuur, bos en groen' dat de nodige input zal leveren voor het RSV II.

---

⁵ Er wordt in dit dossier achtereenvolgens advies gevraagd aan de Vlacro en de SARO. De Minaraad en de SERV worden uitgenodigd om hun standpunt uit te brengen. De voorlopige vaststelling van de herziening van het RSV is gepland voor eind april – begin mei 2009, ten vroegste 40 dagen na de laatste plenaire vergadering en na het advies van de Vlacro en de SARO. Binnen 30 dagen na de vaststelling wordt het openbaar onderzoek aangekondigd en wordt het ontwerp van herziening naar het parlement verzonden. Het openbaar onderzoek en de informatievergaderingen per provincie zijn gepland na de zomervakantie van 2009. Aan het einde van de termijn van het openbaar onderzoek brengt de Vlacro advies uit aan de Vlaamse Regering en het Vlaams Parlement. Dit zal waarschijnlijk eind 2009 gebeuren. Begin 2010 kan het Vlaams Parlement zijn standpunt uitbrengen bij de Vlaamse Regering. Waarschijnlijk in het voorjaar van 2010 stelt de Vlaamse Regering vervolgens het RSV definitief vast, waarna 60 dagen later de bekrachtiging van de bindende bepalingen volgt door het Vlaams Parlement. In het beste geval zal het proces afgerond zijn tegen het paasreces van 2010. (Bis-Nota aan de leden van de Vlaamse Regering.)

- **Gebrek aan onderbouwing.** De Minaraad heeft in eerdere adviezen al verschillende malen de noodzaak gesignaleerd van een doordachte en wetenschappelijke evaluatie van het ruimtelijk beleid met het oog op een herziening van het RSV. Men heeft een dergelijke evaluatie tot nu toe steeds voor zich uit geschoven (zie [1]). Ook het huidige addendum kan niet gezien worden als een grondige evaluatie. De Minaraad stelt vast dat men zeer selectief is geweest bij de consultatie van bronnen. Sommige stellingen uit het informatieve gedeelte kunnen gemakkelijk weerlegd worden aan de hand van andere, meer actuele studies en statistieken. Voor natuur en bos bestaat de evaluatie bijvoorbeeld uit een zeer selectieve lezing van rapporten die dateren van 2005. Een recente studie over diversiteit en het voorkomen van verweving in Vlaanderen, gemaakt in opdracht van het Departement Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed, werd niet meegenomen in de analyse.⁶ Nochtans is verweving een van de belangrijke beleidsstrategieën in het RSV en bevat deze studie een aantal zeer concrete aanbevelingen met betrekking tot de herziening van het RSV. Ook voor de andere thema's zoals wonen, mobiliteit, enz. geldt dezelfde opmerking in verband met het gebrek aan onderbouwing.⁷
- **Gebrek aan afstemming met andere beleidsdomeinen.** Het addendum voorziet geen afstemming met een aantal belangrijke nieuwe evoluties in andere beleidsdomeinen, ook al hebben deze een grote ruimtelijke impact. De Minaraad denkt hier bijvoorbeeld aan het integraal waterbeleid, het oppervlaktedelfstoffenbeleid, het energiebeleid, het mobiliteitsbeleid, het landschapsbeleid maar ook het milieubeleid, zoals hierboven werd aangehaald. De wijzigingen in het addendum kunnen op al deze beleidsdomeinen ook een grote impact hebben. Omwille van deze wederzijdse impact wijst de Minaraad op het belang van de afstemming van de ruimtelijke ordening met andere beleidsdomeinen.
- **Foute prioriteitenstelling.** De Minaraad stelt vast dat er een groot aantal acute knelpunten voor de verschillende sectoren niet aan bod komen in het addendum (zie hoofdstuk 4). Voor sommige sectoren worden dan weer maatregelen genomen die veel te ver gaan in het kader van het kortetermijnspoor en die onvoldoende onderbouwd zijn. In het addendum worden een aantal onduurzame trends bevestigd in plaats van ze bij te sturen in de richting van duurzame ontwikkeling (zie [12 en [15]).

[6] Passende beoordeling. De Vlaamse Regering gaf op 12 december 2008 haar principiële goedkeuring bij voorliggend addendum. Ze koppelde daaraan echter de volgende voorwaarde: *"de Vlaamse minister, bevoegd voor de landinrichting en het natuurbehoud, te verzoeken het Agentschap voor Natuur en Bos te*

---

⁶ Technum, Resource Analysis en AMRP (2007). Diversiteit in vormen en voorkomen van verweving in Vlaanderen.

⁷ Relevante statistieken en studies voor het thema wonen: gegevens van het Nationaal Instituut voor Statistiek (NIS) en van de Studiedienst van de Vlaamse Regering, LODEWIJCKX, E. (2008). Veranderende leefvormen in het Vlaamse Gewest, 1990-2007 (en 2021). Een analyse van gegevens uit het Rijksregister. SVR Rapport 2008/3.

Relevante studies voor het thema mobiliteit: recente studie van het AVW over de zuidelijke ontsluiting van Sint-Truiden naar de E40.

belasten met de screening van voornoemd addendum, om uit te maken of kan worden geconcludeerd dat de voorstellen geen betekenisvolle effecten op speciale beschermingszones kunnen hebben en dus geen passende beoordeling m.b.t. de voorstellen vereist is."

Concreet stelt de Raad vast dat de afdeling Ruimtelijke Planning van het Departement Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed een voortoets heeft opgesteld.⁸ Deze voortoets is – volgens de nota – een geheel van argumenten en overwegingen van de Vlaamse Regering om aan te tonen dat het voorliggend plan geen significante effecten kan hebben voor een Natura 2000-gebied en bijgevolg niet onderworpen moet worden aan een passende beoordeling in de zin van artikel 6, lid 3, van de Habitatrichtlijn.

De adviesvraag bevat ook een brief van de Vlaamse minister van Leefmilieu en Natuur met het advies van het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) op deze voortoets. Het ANB adviseert het onderzoek en de conclusies in de voortoets als gunstig.

De Raad wijst op de specifieke redenering die in de voortoets gehanteerd wordt. De voortoets maakt onderscheid tussen vier types van wijzigingen in het addendum.

Een eerste type wijzigingen heeft betrekking op een type planonderdeel dat geen enkel verband houdt met een Natura 2000-gebied. Een tweede type wijzigingen heeft betrekking op generieke bepalingen, principes die pas geconcretiseerd worden bij de opmaak van een ander plan waardoor de beschrijving van de mogelijke impact op de Natura 2000-gebieden niet mogelijk is. Een derde type wijzigingen heeft betrekking op taakstellingen: onderdelen die pas gelokaliseerd worden bij de opmaak van een ander plan, waardoor de beschrijving van de mogelijke Natura 2000-gebieden waarop impact kan zijn niet mogelijk is. Voor deze drie typen van wijzigingen gaat de voortoets ervan uit dat het niet waarschijnlijk is dat deze wijzigingsvoorstellen een negatief effect op de Speciale Beschermingszones (verder: SBZ) kunnen teweegbrengen. Vanuit de doelstelling van duurzame ruimtelijke ontwikkeling en het feit dat een brede waaier van alternatieven mogelijk is, kan worden gemotiveerd dat het niet de bedoeling is om bij de uitwerking een betekenisvolle aantasting van Natura 2000-gebieden te veroorzaken. De voortoets stelt dat bij de opmaak van een plan in uitvoering van dit soort planonderdelen de bepalingen van artikel 36ter van het decreet Natuurbehoud zullen worden toegepast. De Raad heeft hier toch wel bedenkingen bij. Door deze redenering wordt namelijk elke passende beoordeling op planniveau als onnodig beschouwd en wordt het debat telkens verschoven naar de passende beoordeling op het niveau van de ruimtelijke uitvoeringsplannen. De Raad wijst op het belang van een volwaardige passende beoordeling op planniveau, aangevuld met een passende beoordeling op het niveau van de ruimtelijke uitvoeringsplannen en/ of projectniveau.

Op een vierde type van wijzigingen wenst de Raad dieper in te gaan. Het betreft de wijzigingen die betrekking hebben op specifieke selecties zoals de selectie van economische knooppunten, de selectie van poorten of de selectie van wegen. In de voortoets worden de voorgestelde locaties getoetst op de mogelijke effecten

---

⁸ Departement RWO-Ruimtelijke Planning. Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen, actualisatie en gedeeltelijke herziening. Voortoets naar de mogelijke negatieve effecten op speciale beschermingszones. December 2008.

op de SBZ. Dit gebeurt echter op een wel heel eenvoudige manier, namelijk door de afstand tussen de voorgestelde locatie en de SBZ in kaart te brengen. De toetsing zou veel ruimer moeten gebeuren en onder meer rekening moeten houden met de ecologische vereisten van de soorten of de habitats waarvoor het gebied is aangemeld.⁹

De voortoets komt voor alle selecties tot het besluit dat het wijzigingsvoorstel geen negatief effect op de SBZ kan teweegbrengen omwille van de afstand tot de speciale beschermingszones en omdat het beleid erop gericht is het buitengebied verder te versterken. Het ANB stelt in zijn advies dat het voor alle selecties - maar in het bijzonder voor de economische knooppunten stationsomgeving Brecht, ten zuiden aan de E34 te Stekene en de Kluizemolen te Sint-Gillis-Waas - noodzakelijk is om via een grotere diepgang de verdere stappen van het proces en de mogelijke effecten voor de SBZ in beeld te brengen. Voor deze locaties, en zeer specifiek voor de uitbreiding van de Kluizenmolen, wordt concreet de noodzaak aan milderende maatregelen (voor behoud van de infiltratiecapaciteit) vermeld. Dit is toch wel opvallend. Hiermede wordt immers erkend dat het plan toch wel effecten zal hebben op de SBZ (aangezien de noodzaak wordt vermeld van het nemen van milderende maatregelen).

- [7] **Plan-MER.** Volgens de Vlaamse regelgeving over milieueffectrapportage, opgenomen in het decreet houdende algemene bepalingen inzake het milieubeleid (DABM) van 5 april 1995, is de opmaak of de herziening van het RSV niet MER-plichtig. Conform de Europese m.e.r.-richtlijn¹⁰ is er een verplichting tot opmaak van een plan-MER als het plan een beoordelingsgrond vormt voor vergunningen en dat is volgens het decreet Ruimtelijke Ordening van 18 mei 1999 niet het geval voor ruimtelijke structuurplannen (artikel 19, §6). Omdat het ANB geoordeeld heeft dat er geen passende beoordeling vereist is, vervalt ook de verplichting om volgens artikel 36 ter, §3, van het Natuurdecreet een plan-MER op te maken voor de herziening van het RSV.¹¹

Los van de juridische bepalingen is de Minaraad van mening dat een plan-MER van de voorliggende herziening van het RSV waardevolle elementen kan opleveren. De memorie van toelichting van het DABM geeft hierover het volgende aan: *“Deze formeel-juridische conclusie staat echter de vaststelling niet in de weg dat algemeen wordt erkend dat de toepassing van het plan-MER-instrument een meerwaarde kan opleveren ten aanzien van bepaalde onderdelen van de structuurplanning ondermeer wat de ontwikkelingsperspectieven betreft die aan meer dan één concrete sectorale ruimtebehoefte invulling moeten*

---

⁹ Artikel 11, §4, van het ontwerpbesluit Instandhoudingsdoelstellingen: “Voor zover de instandhoudingsdoelstellingen voor een Europees te beschermen gebied nog niet definitief zijn vastgesteld, richt de initiatiefnemer die ertoe gehouden is een passende beoordeling op te maken in uitvoering van artikel 36ter, §3, en volgende van het decreet, zich op de ecologische vereisten van de soorten of habitats waarvoor het gebied is aangemeld.”

¹⁰ Artikel 3 van de Richtlijn 2001/42/EG van het Europees Parlement en de Raad betreffende de beoordeling van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma's.

¹¹ Artikel 36ter, §3, van het decreet betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu van 21 oktober 1997: *“Voor een plan of programma zoals gedefinieerd in artikel 4.1.1, § 1, 4°, van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid, alsook de wijziging ervan, waarvoor, gelet op het betekenisvolle effect op een speciale beschermingszone, een passende beoordeling is vereist, wordt overeenkomstig hoofdstuk II van titel IV van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid een plan-MER opgemaakt.”*

geven.”¹² In zijn advies over de m.e.r.-regelgeving haalde de Minaraad een aantal plannen aan die zeker aan een plan-MER zouden moeten onderworpen worden: “de ruimtelijke uitvoeringsplannen voor zeehavengebieden, economische knooppunten en netwerken, lijninfrastructuur, multimodale logistieke parken, grootschalige recreatieve ontwikkelingen (en de bindende bepalingen van ruimtelijke structuurplannen over deze ruimtelijke ingrepen)...”.¹³ De Minaraad meent dat minstens delen van het voorliggende addendum zouden moeten onderworpen worden aan een plan-MER. Het plan-MER is het enige instrument waar een aftoetsing van het RSV met andere beleidsdomeinen (water, natuur, bodem, mobiliteit) kan gebeuren. Op dit moment is het bijvoorbeeld onduidelijk wat het effect zal zijn van de bijkomende bestemming en ontwikkeling van 6000 ha industrieterreinen op de mobiliteit of van de aanleg van bijkomende weginfrastructuur op de versnippering van open ruimte, enz. De Minaraad vraagt dat deze effecten op een volwaardige manier in kaart worden gebracht in een plan-MER.

4. Inhoudelijke aandachtspunten

4.1. Ruimteboekhouding

[8] **Overzicht.** De herziening wijzigt de ruimteboekhouding in het informatieve gedeelte van het RSV. Anders dan bij de oorspronkelijke tabel wordt in het addendum niet uitgegaan van de begrote toestand, maar van de reële toestand van 2007. Dit betekent dat een aantal tussenstappen moeten genomen worden om de oorspronkelijke met de nieuwe boekhouding te vergelijken. Een ander aspect dat deze tabellen moeilijk vergelijkbaar maakt, is de toegenomen totaaloppervlakte van Vlaanderen (zie [9]). Tabel 1 plaatst de ruimteboekhouding van het oorspronkelijke RSV en die van de herziening naast elkaar.

	RSV 1997-2007		RSV 2007-2012	
	Gewestplannen 1997	Begroting 2007	Toestand in 2007	Begroting 2012
wonen	227.500	227.500	227.500	227.500
industrie	55.000	62.000	59.500	65.500
recreatie	17.500	18.500	19.000	21.000
landbouw	806.000	750.000	794.500	750.000
bosbouw	43.000	53.000	201.000	237.000
reservaat en natuur	112.000	150.000		
overig groen	34.000	34.000		

¹² Memorie van toelichting van het decreet tot aanvulling van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid met een titel betreffende de milieueffect- en veiligheidsrapportage, 18 december 2002, p.85.

¹³ Advies 2001|6: Advies van de Minaraad van 1 maart 2001 over het voorontwerp van decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid met een titel betreffende milieueffect- en veiligheidsrapportage.

overige bestemmingen	57.000	57.000	58.000	58.500
TOTAAL	1.352.000	1.352.000	1.359.500	1.359.500

Tabel 1. Vergelijking van de ruimteboekhouding uit het richtinggevende gedeelte van het oorspronkelijke RSV en van het addendum.

[9] **Oppervlakte Vlaanderen.** De digitalisering van de gewestplannen heeft volgens het addendum uitgewezen dat Vlaanderen 7500 ha groter is dan tot nu toe berekend. Het addendum geeft hierover weinig achtergrondinformatie¹⁴ maar maakt wel dankbaar gebruik van de 'groei' van Vlaanderen om de extra hectaren toe te voegen bij een aantal harde bestemmingen: ten opzichte van de begroting voor 2007 gaan 3500 ha extra naar industrie, 2500 naar recreatie en 1500 naar overige bestemmingen. Voor de bestemming industrie wordt er in een toelichting van de afdeling Ruimtelijke Planning aan het parlement op gewezen dat "*de totale stijging voor bijkomende bedrijventerreinen in de ruimteboekhouding voor een deel virtueel is, omdat het om correcties gaat.*"¹⁵ Met deze correctie bedoelt men dus de herziening van de oppervlakte van Vlaanderen. De Mineraad wijst erop dat deze redenering niet klopt. Deze extra hectaren dienen immers bijgeteld te worden bij de bestaande toestand in 2007 (zie kolom 3, tabel 1) en niet bij de oppervlakte doelstelling voor 2012. Door dit gegoochel met hectaren wil het addendum doen uitschijnen dat de bijkomende bestemming van deze 7500 ha in de praktijk geen verliezers oplevert. Een virtuele vergroting van de oppervlakte van Vlaanderen zal voor de zachte sectoren echter wel aanleiding geven tot een effectieve inlevering op het terrein.

De Mineraad wijst erop dat volgens de gegevens van het Nationaal Geografisch Instituut de oppervlakte van Vlaanderen identiek blijft (1.352.000 ha) en vraagt een grondige onderbouwing van de oppervlaktewijziging die in het addendum wordt weergegeven. Indien deze gegevens over de groei van Vlaanderen juist zijn, moet dit leiden tot een bijstelling van de oppervlakten voor alle categorieën.

[10] **Monitoring.** De Mineraad wijst op het belang van een objectief monitoringsinstrument om de invulling van de ruimteboekhouding en de realisatie van de taakstelling te kunnen opvolgen. Vandaag is het niet duidelijk op welke manier de ruimtebalans en -boekhouding worden opgevolgd. Een betere doorstroming van gegevens van het provinciale en het gemeentelijke niveau naar het gewest is noodzakelijk. Een snel en transparant monitoringssysteem zou perfect kunnen uitgewerkt worden met GIS-toepassingen. Op die manier kunnen de gegevens eveneens publiek ter beschikking worden gesteld.

---

¹⁴ De correctie komt enkel aan bod bij het thema 'werken', waar vermeld wordt dat het ruimteboekhoudingscijfer van 1994 voor de industrie van 55.000 ha moet gecorrigeerd worden naar 56.259 ha (richtinggevend gedeelte, p.22).

¹⁵ Vlaams Parlement, 26 januari 2009, Gedachtewisseling over de stand van zaken van de afbakening van natuurlijke en agrarische gebieden en de kortetermijnherziening van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV), p.16.

4.2. Wonen

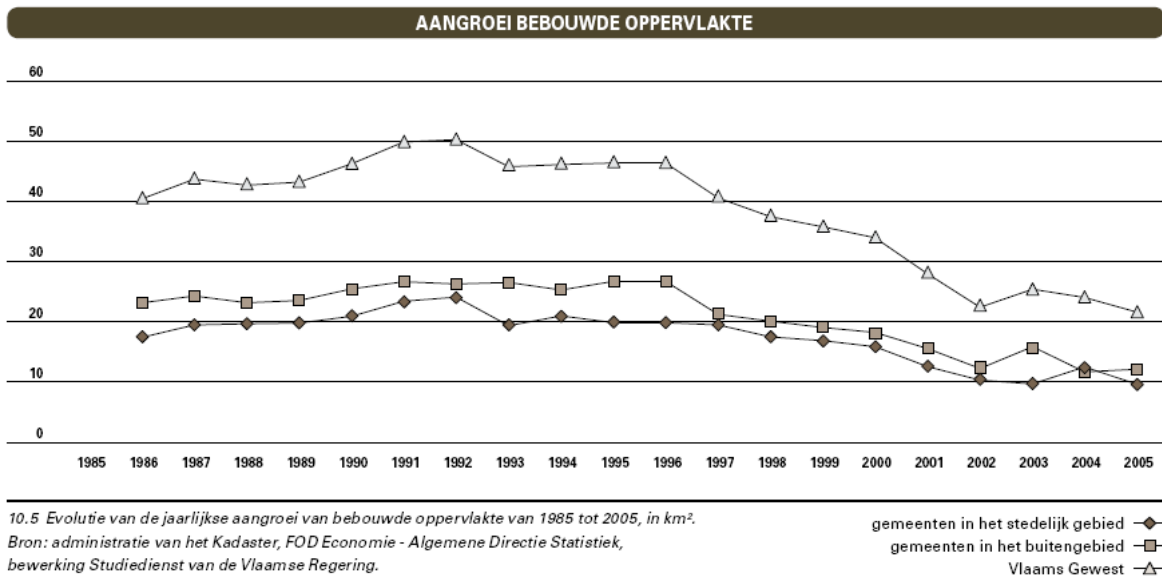
- [11] **Overaanbod wonen.** De oppervlakte doelstelling voor de bestemming 'wonen' blijft ongewijzigd voor de periode 2007-2012, namelijk 227.500 ha. Volgens tellingen van het departement RWO zijn er in de woongebieden¹⁶ in Vlaanderen nog ruim 410.000 onbebouwde percelen beschikbaar.¹⁷ Dit is goed voor meer dan 59.000 ha woongebied of 800.000 à 900.000 woongelegenheden, los van de leegstand van woningen en bedrijfsgebouwen. Van deze 59.000 ha zijn er ongeveer 41.400 gelegen in woongebied en 15.800 in woonuitbreidingsgebied. De woonbehoefte voor de periode 2007-2012 bedraagt 89.424 à 115.496 woongelegenheden. Zelfs als men de woonuitbreidingsgebieden niet meetelt, is er een massaal overaanbod aan woongelegenheden. In het addendum blijft dit beperkt tot een vaststelling waaruit geen conclusies worden getrokken (informatief gedeelte, p.31). De Minaraad betreurt dit want dit overaanbod dreigt de bundelingsdoelstellingen te ondergraven en een verdere versnippering van de open ruimte in de hand te werken. De Minaraad pleit voor een inperking van dit overaanbod, onder meer door het onmiddellijk bevriezen van de verkaveling van sommige woonuitbreidingsgebieden. Op termijn zal men zich ook moeten beraden over het herbestemmen van sommige woonuitbreidingsgebieden, maar deze discussie moet gevoerd worden in het kader van de opmaak van het RSV II.
- [12] **Woonrends.** Het addendum geeft aan dat "*de trend erop wijst dat de afgelopen jaren meer mensen in de stedelijke gebieden zijn gaan wonen dan het geval was in het begin van de jaren 1990*" (informatief gedeelte, p.13). Verder wordt er ook gesteld dat de 60/40 verhouding stedelijk gebied/buitengebied min of meer behaald wordt. De Minaraad vraagt meer duiding bij deze conclusies. De VRIND-indicatoren geven immers aan dat tussen 1990 en 2005 de groei van de bebouwde oppervlakte steeds groter is geweest in het buitengebied dan in het stedelijk gebied, met uitzondering van 2004 waar de verhouding 50/50 was (zie tabel 2). De bebouwde oppervlakte omvat naast oppervlakte voor wonen ook oppervlakte voor economische en andere activiteiten maar uit de basisgegevens van de FOD economie blijkt dat de toename van deze laatste maar een fractie bedraagt van de toename van de oppervlakte voor wonen¹⁸. Deze gegevens tonen aan dat er nog steeds een grotere toename is van woningbouw in het buitengebied dan in het stedelijke gebied. Er worden in het addendum geen maatregelen genomen om dit tegen te gaan omdat deze trend gewoon niet onderkend wordt.

---

¹⁶ Hiermee worden alle bestemmingen in het gewestplan bedoeld die in aanmerking komen voor woningbouw.

¹⁷ Tellingen departement RWO d.d. april 2006.

¹⁸ http://statbel.fgov.be/figures/d130_nl.asp#2

Tabel 2. Evolutie van de jaarlijkse aangroei van bebouwde oppervlakte van 1985 tot 2005, in km² (VRIND-rapport 2006, p.326).

Uit de stadsmonitor 2008¹⁹ blijkt dat er een selectieve stadsvlucht is van rijkere gezinnen met kinderen. Dat zorgt voor bijkomende druk op de open ruimte in de randstedelijke gebieden en in het buitengebied. Daarnaast ook voor een meer éénzijdige samenstelling van de stadsbevolking, minder inkomsten voor de steden, ... Het addendum gaat niet in op deze trend van selectieve stadsvlucht en bevat ook geen maatregelen op om deze ongewenste trend te keren.

Twee woontrends komen uitgebreid aan bod in het informatieve gedeelte van het addendum (p.17-18): kustmigratie en grensmigratie. In het eerste geval gaat dit vooral om pensioenmigratie en een groei van tweede verblijven aan de kust van inwoners van Vlaanderen en Wallonië. Met de grensmigratie wordt de inwijking bedoeld van Nederlanders naar de grensgemeenten van Antwerpen en Limburg. Dit heeft een zeker verdringingseffect op de lokale bevolking tot gevolg. Deze twee trends sturen op die plaatsen in belangrijke mate de woningmarkt. In het addendum wordt aangestuurd op de uitwerking van een specifiek aanbodbeleid om deze migraties op te vangen (informatief gedeelte, p.19). De Minaraad vraagt zich af of het aangewezen is om deze onduurzame trends te bevestigen

¹⁹ De stadsmonitor is een leerinstrument voor de 13 Vlaamse centrumsteden, voor het Vlaamse stedenbeleid en voor iedereen die bij de stad betrokken is. De cijfers brengen in kaart hoe leefbaar de steden zijn en hoe duurzaam hun ontwikkeling is. Dit instrument omvat 190 indicatoren die gebaseerd zijn op een visie bestaande uit doelen en intenties die duidelijk aangeven waar we met de stad naar toe willen (<http://www.thuisindestad.be/fb111ryee1043tqsb1ynob255.aspx>).

en zelfs ruimtelijk te faciliteren. Ook landschappelijk gezien is het twijfelachtig of hoge appartementsgebouwen (aan de kust) en open bebouwing (aan de grens) bouwvormen zijn die extra gestimuleerd moeten worden.

- [13] **Demografische ontwikkelingen.** In het addendum wordt ingespeeld op een aantal demografische ontwikkelingen. In het kader van de veroudering van de bevolking gaat extra aandacht naar de woonbehoeften van ouderen. In het informatieve en het richtinggevende gedeelte worden hierover bepalingen opgenomen. Het addendum maakt melding van een bevolkingsdaling vanaf 2015 als gevolg van een sterfteoverschot (informatief gedeelte, p.19). Zowel de gegevens van het Nationaal Instituut voor Statistiek (NIS) als die van de Studiedienst van de Vlaamse Regering spreken dit tegen.²⁰ De Minaraad vraagt zich af op welke gegevens men zich in het addendum baseert om tot een andere conclusie te komen.²¹
- [14] **Dichtheidsbeheer.** In de richtinggevende bepalingen worden een aantal toevoegingen voorgesteld om de minimale woningdichtheden voor de stedelijke gebieden te nuanceren in functie van de leefbaarheid. Het begrip 'dichtheidsbeheer' wordt geïntroduceerd. Dit houdt in dat er moet gestreefd worden naar een evenwicht tussen verdichting, ontlichting en het vrijwaren van gebieden. Concreet betekent dit dat sommige buurten, zoals de 19de eeuwse gordels, 'verdund' en 'ontpit' worden door de aanleg van groene publieke ruimte (richtinggevend gedeelte, p.12-13). De Minaraad signaleerde de nood aan meer kwalitatieve woonomgevingen binnen stedelijke gebieden al in een van zijn vorige adviezen met betrekking tot het RSV en kan zich vinden in deze wijziging.²² Toch stelt de Minaraad in de praktijk een hiaat vast. Bij het zeer recente GRUP 'Afbakening grootstedelijk gebied Antwerpen' dat eind vorig jaar in openbaar onderzoek ging, wordt geen aandacht besteed aan de woonkwaliteit in de 19de eeuwse gordel. Het plan focust zich des te meer op bijkomende verkavelingen in de randstedelijke gebieden. De Minaraad waarschuwt ervoor dat het pleidooi voor dichtheidsbeheer in het addendum niet als excuus mag gebruikt worden voor de aanleg van bijkomende villawijken.

4.3. Werken

- [15] **Prognoses ruimtevraag.** De vraagprognose voor bedrijventerreinen is gebaseerd op een in 2006 geactualiseerde IBM-studie uit 2004 (informatief gedeelte, p.39). Voor de berekening werd de terreinquotiëntenmethode gebruikt (TQM). Hierbij wordt uitgegaan van de verhouding tussen de bedrijventerreinoppervlakte en het aantal daarop werkzame personen. De tewerkstellingsgroei in een bepaalde sector zal dus ook de ruimtevraag van die sector doen toenemen. Deze methode geeft sowieso een overschatting van de

---

²⁰ http://www.statbel.fgov.be/figures/d23_nl.asp#Bevolkingsvooruitzichten en <http://www4.vlaanderen.be/dar/svr/Cijfers/Pages/Excel.aspx>

²¹ De referentie die in het addendum wordt vermeld (www.mis.vlaanderen.be) is een onbestaande site.

²² Advies 2002|40: Advies van de Minaraad van 3 oktober 2002 over de partiële herziening van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen.

vraag omdat er enkel rekening wordt gehouden met nieuwe bedrijven en niet met bedrijven die failliet gaan of met leegstand. Daarbij komt nog dat in de praktijk vaak geen relatie waargenomen wordt tussen de ruimtevraag en de tewerkstellingsgroei als gevolg van de groeiende arbeidsproductiviteit. Het Strategisch Plan voor de Ruimtelijke Economie (SPRE) geeft aan dat de IBM-studie té weinig houvast biedt om een realistische inschatting te maken van de ruimtevraag in Vlaanderen.²³

Een ander punt van kritiek is dat deze IBM-studie enkel de vraag naar niet-verweefbare bedrijvigheid onderzoekt. 70% van de huidige bedrijvigheid is verweven in stedelijk gebied. Het addendum gaat ervan uit dat er dus steeds meer vraag zal zijn naar niet-verweefbare bedrijvigheid en speelt in op deze trend. Vanuit het oogpunt van duurzame ontwikkeling is dit echter onverantwoord. De bijkomende aanleg van niet-verweefbare bedrijvigheid zal extra mobiliteitsproblemen met zich meebrengen en is een aanslag op de open ruimte.

Het SPRE haalt ook een andere methode aan om de ruimtevraag in te schatten. Deze methode bestaat uit een extrapolatie van de ruimtevraag in de periode 1994-2003. Dit levert een geschatte ruimtevraag van 457 ha per jaar, een cijfer dat veel lager ligt dan de prognose uit het addendum. Algemeen stelt het SPRE dat het 'voorspellen' van de ruimtevraag over een lange periode onbegonnen werk is.

De Minaraad betreurt dat in het addendum geen genuanceerder beeld wordt geschetst over de prognoses. Er wordt slechts één zeer onbetrouwbare inschatting vermeld waarop de aanpassingen in het richtinggevende en het bindende gedeelte worden gebaseerd.

[16] Bijkomende bestemming bedrijventerreinen. De 7000 ha bedrijventerreinen die het RSV in 1997 voorzag, zijn momenteel nog niet volledig ingevuld en de resterende 3625 ha zullen dan ook overgedragen worden naar de periode 2007-2012. Dit werd samengevoegd met de ruimtebehoefte, zodat er volgens het richtinggevende gedeelte tussen 2007 en 2012 6780 ha, met een beleidsmarge van 1400 ha, bijkomend de bestemming 'industrie' kunnen krijgen (p.19). De Minaraad wijst erop dat het oppervlakte-overschot en de ruimtebehoefte niet met elkaar mogen opgeteld worden. De berekeningen tonen net aan dat de resterende 3625 ha ruimschoots moeten volstaan om de maximale vraag van 2607 ha, die op zich al een overschatting is (zie [15]), op te vangen. Tegelijkertijd blijkt dat er nog een aanbod is van 4764 ongebruikte hectaren op bestaande bedrijventerreinen (informatief gedeelte, p.41). De Minaraad meent dan ook dat de bestemming van bijkomende hectaren voor bedrijventerreinen totaal overbodig is en dat een herziening van het RSV op dit vlak bijgevolg geen nut heeft.

[17] Ontwikkelen van gronden op het terrein. De Minaraad is van mening dat dringend werk moet gemaakt worden van het vrijmaken en op de markt brengen van de ongebruikte hectaren op bestaande bedrijventerreinen. De Minaraad verwijst hier naar het SPRE waarin wordt gevraagd naar "*een benadering waarbij*

---

²³ CABUS, P. & VANHAVERBEKE, W. (2004). Strategisch Plan Ruimtelijke Economie (SPRE). Ruimte en economie in Vlaanderen, analyse van de beleidssuggesties. Gent, p.284.

het creëren van opties voor het bedrijfsleven centraal staat, eerder dan het afbakenen van een vaste hoeveelheid terreinen."²⁴ De Minaraad roept op om het instrumentarium voor de ontwikkeling van industriegronden uit te breiden. Hierbij wordt gedacht aan instrumenten zoals wederinkoop, onteigening van ongebruikte gronden, grondenbank enz.

- [18] Duurzaam ruimtegebruik.** De Minaraad betreurt dat in het addendum geen stimuli werden opgenomen voor meer duurzame bedrijventerreinen. In een vroeger advies haalde de Minaraad al aan dat deze stimuli zouden kunnen bijdragen aan een win-winsituatie tussen milieu en economie.²⁵ Een voorbeeld is de intensivering van het ruimtegebruik bij de (her)inrichting van bedrijventerreinen. In het richtinggevende gedeelte van het addendum wordt gesteld dat het effect van zuinig ruimtegebruik op de ruimte vraag aanzienlijk is. Daarom moeten de extra 6000 ha industrie volgens het addendum niet geïnterpreteerd worden als een vaste kwantitatieve doelstelling (richtinggevende gedeelte, p.23). De Minaraad vreest dat dit wel zo zal gehanteerd worden. Intensivering en zorgvuldig ruimtegebruik zullen hierdoor niet gestimuleerd worden, hoewel dit zou bijdragen tot een van de basisdoelstellingen van het RSV, namelijk de maximale vrijwaring van de open ruimte. De Minaraad vraagt dat in de herziening van het RSV meer aandacht gaat naar duurzaam ruimtegebruik. Dit omvat onder meer maximale benutting van bestaande bedrijventerreinen, grondbeleid ten aanzien van lege bedrijfspanden, een gefaseerde aansnijding van bedrijventerreinen, enz.

De Minaraad betreurt dat een van de weinige stimuli voor intensief ruimtegebruik, namelijk het onderscheid tussen effectieve en reservebedrijventerreinen, uit de richtinggevende bepalingen van het huidige RSV geschrapt wordt (richtinggevende gedeelte, p.24). De Minaraad roept op om dit onderscheid terug in te voeren. Dit is een noodzakelijke voorwaarde voor een gefaseerde invulling van de totale taakstelling van het RSV inzake bedrijventerreinen.

- [19] IJzeren voorraad.** Het richtinggevende gedeelte van het addendum geeft aan dat vanuit de economische middelen een ijzeren voorraad wordt gevraagd van 2 maal 3 jaar, een te allen tijde beschikbare voorraad bedrijventerreinen die zes opeenvolgende jaren kan overbruggen door zowel over een driejaarlijkse vraag bouwrijpe percelen, als over drie jaar uit te rusten percelen te beschikken. Bovenop de begrote 6000 ha wordt hiervoor een beleidsmarge van 1400 ha voorzien. *"De marge wordt aangewend in functie van subregionale tekorten die onvoorzien waren bij de provinciale verdeling of in functie van bestemmingswijzigingen in de zeehavens. Het toekennen van reserve uit de marge van 1400 ha gebeurt vanuit de vaststelling dat het richtinggevend reeds toebedeelde pakket voor de betrokken provincie is opgebruikt."* (richtinggevend gedeelte, p.22). De procedure voor de aansnijding van de marge wordt in het richtinggevende gedeelte van het addendum vastgelegd. In de ruimteboekhouding werden deze 1400 ha niet opgenomen, waardoor ze eigenlijk onbestaande zijn. De Minaraad is van mening dat de ijzeren voorraad deel moet

---

²⁴ SPRE, p.283.

²⁵ Advies 2003|30: Advies van de Minaraad van 3 juni 2003 over het tweede spoor in de evaluatie van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen.

uitmaken van de berekende vraag voor bedrijventerreinen. Ten tweede meent de Minaraad dat hier de link kan gelegd worden met de ongebruikte ruimte op bestaande bedrijventerreinen. Deze ca. 5000 ha kunnen ook gezien worden als een ijzeren voorraad en moeten beschikbaar gemaakt worden voor gebruik.

[20] Bijzondere economische knooppunten. Onder de noemer 'bijzondere economische knooppunten' wordt een oplossing 'op maat' gegeven voor een aantal bedrijventerreinen buiten de geselecteerde economische knooppunten. Een aantal van deze bedrijventerreinen werd al geschorst door de Raad van State. Daarbij wordt nauwelijks een ruimtelijke afweging gemaakt ten opzichte van de bestaande economische structuur, maar evenmin ten opzichte van de andere ruimtelijke structuren. De Minaraad gaat helemaal niet akkoord met de selectie van deze bijzondere economische knooppunten en haalt hierbij enkele concrete knelpunten aan:

- De selectie van de stationsomgeving te Brecht als bijzonder economisch knooppunt is slecht onderbouwd. Het informatieve gedeelte zegt dat binnen de ringweg een bovenlokale ontwikkeling van de stedelijke functies kan worden onderzocht die gerelateerd zijn aan het openbaar vervoersnetwerk (p.34). Dit valt moeilijk te rijmen met de vaststelling dat *"het voorzien van kantoren en stationsgebonden functies leidt tot stedelijke ontwikkeling die de schaal van Brecht overstijgt"* (bijlage 2, p.66).
- Voor het bijzonder economisch knooppunt Kampenhout-Sas geldt dezelfde vraag naar onderbouwing. De selectie valt moeilijk te rijmen met de uitspraken op p.69 van de bijlage van het addendum dat er slechts beperkte watergebonden potenties zijn ter hoogte van de reeds bestemde bedrijventerreinen en dat er een relatief slechte autobereikbaarheid is via de N26. Dit pleit voor een uiterst voorzichtige benadering van Kampenhout-Sas als bijzonder economisch knooppunt.
- De bedrijventerreincluster langs de E17 te Zulte en Kruishoutem maakt volgens de analyse in het informatieve gedeelte (bijlage 2, p.67) deel uit van de Vlaamse Ruit. De Minaraad wijst erop dat de Vlaamse Ruit, zoals afgebakend in het huidige RSV, niet tot daar reikt en dat dit bijgevolg geen argument mag zijn voor de selectie van de bedrijvencluster als bijzonder economisch knooppunt.
- De bedrijvenclusters te Stekene (ten zuiden van de E34), Sint-Gillis-Waas (Kluizenmolen) en Hamme (Zwaardveld) worden alle drie geselecteerd als bijzonder economisch knooppunt in het richtinggevende gedeelte van het addendum (p.16). Nochtans vermeldt de afweging in het informatieve gedeelte dat er beleidsmatig zou kunnen gekozen worden voor een van de drie potentiële bijzondere economische knooppunten *"vermits het bijkomen subregionaal aanbod in Sint-Niklaas de noodzaak aan aanbodcreatie in de drie knelpunten vermindert"* (bijlage 2, p.68).
- De selectie van de bedrijvencluster op de grens Zelzate-Assenede als bijzonder economisch knooppunt wordt onvoldoende gemotiveerd in het addendum.
- Het plan voor het logistieke terrein Meise-Westrode, langs de A12, werd recent door de Raad van State datum vernietigd, omwille van de ligging in

een gemeente in het buitengebied.²⁶ Dit plan is volgens de Raad van State in strijd is met de doelstelling van het RSV om economische activiteiten te bundelen in bestaande economische knooppunten. In plaats van de logica van het RSV te volgen en bijgevolg dit terrein te schrappen, lost de regering dit 'probleem' op door van Meise een 'bijzonder economisch knooppunt' te maken. Dit is een slechte zaak zowel voor de goede ruimtelijke ordening als op het vlak van mobiliteit. Ook de geloofwaardigheid van de overheid van de overheid komt hierdoor in het gedrang. Dit bedrijventerrein zal veel extra vrachtverkeer veroorzaken in een regio die nu al oververzadigd is en dagelijks met congestie te kampen heeft.

De Minaraad is van mening dat de selectie van bijkomende economische knooppunten niet thuishoort in een tussentijdse herziening van het RSV maar afgewogen moet worden in het kader van de opmaak van het RSV II.

[21] Bijkomende selectie van de poort Genk. De poort Genk wordt geselecteerd als internationaal multimodaal logistiek park. Het betreft een voorafname op de uitbouw van het Logistiek Netwerk Vlaanderen binnen het langetermijnspoor in de herziening van het RSV. De Minaraad erkent dat Genk op Vlaams niveau een gebied is met belangrijke multimodale potenties. Het is echter essentieel dat de klemtoon ligt op versteviging van de poort Genk door inbreiding en niet door uitbreiding. De Raad denkt aan het beschikbaar maken en het invullen van de bestaande ongebruikte hectaren voor bedrijventerreinen.

De Minaraad stelt zich ernstige vragen bij het discours van Vlaanderen als logistieke draaischijf van Europa (Logistiek Netwerk Vlaanderen). Zowel op economisch, ruimtelijk als ecologisch vlak creëert deze piste weinig meerwaarde. Te zwaar inzetten op logistieke ontwikkelingen hindert de productie-industrie en de diensteneconomie, waarbij de toegevoegde waarde en de tewerkstelling veel hoger liggen. Zowel uit ruimtelijk als uit ecologisch standpunt is de toenemende uitbouw van de logistiek in Vlaanderen een ramp. Het aanleggen van nieuwe containerdokken, van meer wegen, van nieuwe logistieke parken en transportzones zijn een aanslag op de schaarse open ruimte. Het toenemende verkeer draagt bij tot verdere dichtslibbing van de autowegen en jaagt de uitstoot van CO₂ en fijn stof nog meer de hoogte in. Dit terwijl de blootstelling aan luchtvervuiling in Vlaanderen al de hoogste is in Europa.²⁷ De Minaraad pleit om in te zetten op hoogwaardige productie-industrie in plaats van op logistiek. Zo zijn er enorme groeikansen voor eco-industrie, een trend die Vlaanderen volledig dreigt te mislopen en die ook bij de herziening van het RSV genegeerd wordt. Ten slotte spreekt het huidige RSV nergens over het Logistiek Netwerk Vlaanderen als stedelijk netwerk terwijl dit in het addendum wel zo gesuggereerd wordt (richtinggevend gedeelte, p.16). De precieze betekenis van het Logistiek Netwerk Vlaanderen als stedelijk netwerk wordt nergens uitgewerkt in het addendum. De Minaraad acht het dan ook beter om hiernaar niet te verwijzen.

[22] Kantoorlocaties. Het richtinggevende gedeelte van het addendum voegt aan het RSV een bepaling toe met betrekking tot kantorenmilieus in stedelijke gebieden (p.17). Deze kunnen volgens de nieuwe toevoeging op verschillende

---

²⁶ Arrest van de Raad van State nr. 186.559 van 29 september 2008.

²⁷ Intergewestelijke Cel voor het Leefmilieu (2008). <http://www.irceline.be/>

locaties gelegen zijn: stadscentrum, ringlocaties, stationslocaties, radiale locaties (invalswegen), randlocaties en woonmilieus. De Minaraad kan niet akkoord gaan met deze wijziging. Vele van deze locaties zijn pure autolocaties. In het huidige RSV ligt de klemtoon, terecht, op de situering van kantoren aan knooppunten van openbaar vervoer. Deze wijziging zou een serieuze stap achterwaarts betekenen vanuit het oogpunt van duurzame ontwikkeling.

- [23] **Locatiebeleid.** In de herziening van het RSV ontbreekt het aan een locatiebeleid op het vlak van bedrijventerreinen. Er wordt bijvoorbeeld totaal geen rekening gehouden met de mobiliteitseffecten. De meeste van de bijzondere economische knooppunten die regionale bedrijventerreinen zullen huisvesten, zijn slechts unimodaal via de weg ontsloten. Het logistieke terrein Meise-Westrode, gelegen langs de A12, bevindt zich bijvoorbeeld op amper 2 km van het kanaal Willebroek-Brussel. Dit gaat volledig in tegen de lijn van het regeerakkoord. Hierin wordt namelijk gesteld: *"Bij de bestemming van bedrijventerreinen streven we maximaal naar een multimodale ontsluiting. Bedrijventerreinen plannen we bij voorkeur in de buurt van spoor- en/of waterwegverbindingen."*²⁸ De Minaraad betreurt het gebrek aan locatiebeleid in de herziening van het RSV. Tegelijkertijd wordt vastgesteld dat de plan-MER - het instrument dat zou moeten toelaten om een locatiebeleid te voeren op het niveau van de ruimtelijke uitvoeringsplannen, strategische plannen enz., - in de praktijk niet goed functioneert. Mobiliteits- en milieufactoren wegen op die manier niet door in de beslissing over de lokalisatie van bedrijventerreinen. De Minaraad vraagt dat op het niveau van het RSV een betere afweging gebeurt voor de lokalisatie van bedrijventerreinen, waarbij mobiliteits- en milieuaspecten wel een doorslaggevende rol spelen.

4.4. Lijninfrastructuur

- [24] **Missing links.** Er worden in het addendum een tiental bijkomende missing links voorzien. Dit wordt echter beperkt tot een opsomming. Het is moeilijk te achterhalen of op sommige plaatsen wel degelijk verkeersproblemen zijn die de aanleg van bijkomende weginfrastructuur zouden kunnen motiveren. Het upgraden van bestaande wegen, alsook de aanleg van nieuwe wegen, is meestal geen oplossing voor verkeersproblemen omdat een verhoogde wegcapaciteit ook meer verkeer genereert. Daarbij werkt dit ook de versnippering van de open ruimte in de hand. Een goede motivatie voor de missing links is dus zeer belangrijk, maar de Minaraad stelt vast dat deze volledig ontbreekt in het addendum. Het is ook niet duidelijk welk beoordelingskader men heeft gehanteerd om de voorstellen tot aanpassing die opgesomd worden in bijlage 4, al dan niet te weerhouden.

Sommige missing links ondermijnen de hiërarchie van het wegennet. Dit is in strijd met de visie van het RSV met betrekking tot mobiliteit en het ondermijnt de doelstellingen van het Mobiliteitsplan Vlaanderen. De Minaraad signaleert ook een aantal concrete knelpunten bij de selectie van de missing links. Het richtinggevende gedeelte van het addendum bepaalt dat de Vlaamse overheid onderzoek en overleg zal opstarten om de grensoverschrijdende impact van een aantal opties in te schatten:

---

²⁸ Vlaamse Regering (2004). Regeerakkoord 2004-2009, p.14.

- Het doortrekken van de N42 te Geraardsbergen tot de A8. Deze maatregel zorgt voor een maasverkleining en is dus een ondermijning van de hiërarchie in het wegennet.
- De zuidelijke ontsluiting van Sint-Truiden naar de E40 (Limburgplan). De Minaraad waarschuwt dat een primaire verbinding samen met de N80 een maasverkleining zou vormen en dat is volgens de visie van het huidige RSV ongewenst.
- De ontsluiting van Maastricht naar het Vlaamse hoofdwegennet. Het is niet duidelijk wat men hier bedoelt omdat Maastricht al verbonden is met het hoofdwegennet. Als men een rechtstreekse aansluiting op de A13 (E313) wil verwezenlijken, zou dit weer maasverkleinend werken.

De Minaraad is van mening dat de aanduiding van missing links goed onderbouwd moet worden en dat deze afweging moet gebeuren in het kader van de opmaak van het RSV II. De Raad merkt op dat de realisatie van missing links een grote ruimtelijke impact heeft en verwijst naar het plan om de Limburgse Noord-Zuidverbinding te voltrekken door middel van een omleiding via de wijken Lillo en Standaard. Dit leidt tot de creatie van nieuwe verkeersprobleemzones en bovendien wordt op die manier onnodig kostbare open ruimte doorkruist.

[25] Verkeersproblematiek. Het oplossen van bestaande verkeerscongestie of het voorkomen van bijkomende verkeersknelpunten komt in deze herziening niet aan bod. Integendeel, door een gebrek aan locatiebeleid, onder meer bij de inplanting van bedrijventerreinen en kantoren (zie [22] en [23]), draagt het RSV bij tot een verdere dichtslibbing van de autowegen. Het toenemende autoverkeer heeft ook een aanzienlijke milieu-impact: het is de belangrijkste bron van luchtvervuiling en komt op de tweede plaats voor de uitstoot van broeikasgassen. Daarnaast zorgt het verkeer ook voor lawaaihinder, lichtvervuiling, barrière-effecten enz. Om de (inter)nationale doelstellingen op het gebied van luchtkwaliteit en klimaatimpact te kunnen realiseren is een locatiebeleid noodzakelijk. De Minaraad betreurt dan ook dat dit in de herziening niet aan bod komt.

[26] Elektriciteitsleidingen. Sinds de goedkeuring van het RSV in 1997 is er veel gewijzigd op de elektriciteitsmarkt. Door de liberalisering van de elektriciteitsproductie, maar ook door de opkomst van alternatieve energiebronnen, is een aanpassing van het netwerk noodzakelijk. Dit wordt erkend in het addendum en er worden een aantal aanpassingen aangebracht in het richtinggevende gedeelte die moeten toelaten om in te spelen op de wijzigingen in de elektriciteitsmarkt.

Voor bovengrondse elektriciteitsleidingen van het 150kV-net was in het RSV het standstill-principe ingeschreven. Deze bepaling wordt geschrapt in het addendum, waardoor de deur wordt opengezet voor een toename aan bovengrondse elektriciteitsleidingen. De Minaraad waarschuwt voor de grote landschappelijke impact van deze maatregel.

4.5. Toerisme, recreatie en sport

[27] Bijkomende bestemming recreatie. Het huidige RSV voorzag in een toename van de oppervlakte recreatiegebied met 1000 ha tot 18.500 ha in 2007. Het

informatieve gedeelte bevat een actualisatie van de prognoses voor toerisme, recreatie en sport voor de periode 2007-2012.

De ruimtevraag voor toerisme, recreatie en sport in de periode 2007-2012 wordt geschat op 3500 ha à 4000 ha. Het betreft de optelsom van een aantal bevragingen bij de verschillende sectoren.

- Zo schat Toerisme Vlaanderen de extra ruimte
- vraag voor toerisme en recreatie op korte termijn op 850 ha. Volgens het onderzoek van Toerisme Vlaanderen gaat het over een feitelijke uitbreidingsvraag van 242 ha openluchtrecreatieve voorzieningen, 62,5 ha attractie- en themaparken, 50 ha jeudlogies, 390 ha openluchtrecreatieve verblijven, 25 ha zones voor hotels, 50 ha plattelandstoerisme en 40 ha jachthavens.²⁹
- De extra vraag voor sportterreinen wordt geraamd op 2200 ha, waarvan 200 ha voor permanente terreinen voor lawaaisport en 1000 ha extra golfterreinen (zoals vastgelegd in het Vlaams Golfmemorandum).
- Op basis van het beleidsplan Problematiek Weekendverblijven wordt de oppervlakte weekendverblijven die herbestemd moet worden naar recreatiegebied geraamd op 850 ha.

Het addendum (informatief gedeelte, p.53) schat het beschikbare ruimteaanbod op ongeveer 1400 ha. De onderbouwing van dit cijfer is echter heel onduidelijk. Indien de Raad het juist begrijpt, gaat het enerzijds over 800 ha gronden met bestemming recreatie, die momenteel niet in gebruik zijn voor recreatieve activiteiten en dus in aanmerking komen voor bestemmingswijziging. Daar bovenop worden 500 ha gronden geteld met bestemming recreatie, maar die in aanmerking komen voor herbestemming omdat er in de toekomst geen invulling voor wordt voorzien. De Raad vermoedt dat deze groep toch al in de eerste categorie is meegeteld. Daarnaast zijn er nog 100 ha van de in het RSV voorziene extra van 1000 ha die nog niet gerealiseerd zijn. De Raad vraagt een betere onderbouwing van het huidige ruimteaanbod voor recreatie en toerisme.

Door de confrontatie van de vraag (3500 ha-4000 ha) met het aanbod (1400 ha) komt het addendum tot het besluit dat op korte termijn een bijkomend pakket van 2000 tot 2500 ha nodig is om de extra vraag op te vangen.

In het richtinggevende gedeelte (p.43) wordt inzake de oppervlakte

doelstelling van recreatieve bestemmingen gesteld dat de oppervlakte bestemmingen van recreatieve voorzieningen zal toenemen met 2000 ha in de periode 2007-2012. Voor dit pakket zullen 1000 ha tot 1500 ha worden bestemd via gewestelijke of provinciale RUP's en 500 ha tot 1000 ha via gemeentelijke RUP's.

In de nieuwe ruimteboekhouding resulteert dit tot het voorstel om de bestemmingscategorie 'recreatie' in de periode 2007-2012 te laten groeien van 19.000 ha tot 21.000 ha. Merk op dat voor de bestaande toestand in 2007 geen sprake is van 18.500 ha, zoals geraamd in het RSV, maar wel van 19.000 ha (zie kolom 3, tabel 1). De Raad vermoedt dat dit te wijten is aan het feit dat het addendum ervoor opteert om de totale groei van Vlaanderen (geraamd op 3500

---

²⁹ WES. Onderzoek ruimte voor toerisme en recreatie in Vlaanderen, in opdracht van Toerisme Vlaanderen, januari 2007.

ha) voor 500 ha toe te bedelen aan de bestemming recreatie. Ten opzichte van 1997 betekent dit dat de bestemming recreatie toeneemt met 3500 ha (van 17.500 ha in 1997 tot 21.000 ha voor 2012).

- [28] **Meer inzet op verweving.** Naast de aanzet voor meer recreatieve terreinen zet het addendum ook in op meer verweving. Het addendum voegt aan het richtinggevende gedeelte van het RSV een passage toe waar de opmaak van een operationele beleidsstrategie voor het verweven van vrijetijdsfuncties in het buitengebied wordt aangekondigd. Het doel hiervan is ruimte te bieden aan vrijetijdsfuncties binnen niet-recreatieve gebieden. De Minaraad ondersteunt het belang van zuinig ruimtegebruik en benadrukt de noodzaak van het verweven van functies. Het is mogelijk om tot meer verweving te komen van de verschillende vrijetijdsfuncties (toerisme, recreatie, sport). Uit de tekst kan echter worden afgeleid dat ook gestreefd wordt naar een verdere verweving van vrijetijdsfuncties met andere functies. De Raad benadrukt dat het evident is dat hierbij de ruimtelijke draagkracht van het gebied niet overschreden wordt.
- [29] **Ontwikkelingsmogelijkheden voor golfterreinen en lawaaisporten.** Het addendum voegt vervolgens aan het richtinggevende deel van het RSV een uitvoerige passage toe over de ontwikkelingsmogelijkheden voor golfterreinen en voor lawaaisporten. Het betreft verwijzingen naar eerdere beslissingen van de Vlaamse Regering (Vlaams Golfmemorandum: beslissingen van de Vlaamse Regering van 19 juli 2002 en 23 december 2005 en het Beleidskader Lawaaisport: beslissingen van de Vlaamse Regering van 19 juli 2002 en 23 december 2005). De extra ruimtebehoefte van deze ontwikkelingen is meegenomen in de extra ruimtevraag voor recreatie (zie [27]).

4.6. Landbouw, natuur en bos

- [30] **Aandacht voor de noden voor het buitengebied.** De Raad heeft heel wat bedenkingen bij de voorgestelde wijzigingen inzake landbouw, natuur en bos.³⁰ Vooraleer in de volgende paragrafen concreet in te gaan op de voorgestelde wijzigingen, stelt de Raad vast dat het voorliggende addendum de huidige noden voor natuur, bos, landschap en biodiversiteit onvoldoende erkent. De Raad betreurt dat in het addendum een zeer onvolledig beeld wordt geschetst van de huidige stand van zaken. De analyse gaat bovendien uit van verouderde gegevens en is zeer selectief.

Zo leest de Raad in het informatieve gedeelte (pag. 58) bijvoorbeeld volgende conclusie: "*de negatieve trends met betrekking tot de open ruimte – zoals een verlies aan samenhang van open ruimte, het verdwijnen van natuur- en bosgebieden en ecologisch infrastructuur – die het RSV in 1997 vaststelde minstens gestabiliseerd zijn en in een aantal gevallen voorzichtig omgebogen*". De Raad vindt dit geen objectieve vaststelling van de huidige behoeften voor natuur, bos en landschap.

---

³⁰ Het informatieve gedeelte (p.55-64) en het richtinggevende gedeelte (p.48-51) bevatten een reeks voorstellen inzake landbouw, natuur en bos. Daarnaast worden enkele wijzigingen doorgevoerd aan de ruimteboekhouding. De bindende bepalingen inzake het buitengebied veranderen niet.

De Raad betreurt dat er te weinig gebruik is gemaakt van de beschikbare informatie en heeft dan ook - in het kader van dit advies - aan het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (cel natuurrapport) gevraagd om een synthese op te maken van de huidige stand van zaken. De Raad is verheugd dat het INBO hierop is ingegaan. In bijlage van dit advies rapporteert het INBO over de huidige stand van zaken. Tevens geeft het INBO een eerste schets van de ontwikkelingsperspectieven voor natuur, uitgaande van de scenario's die momenteel worden ontwikkeld door het INBO.

- [31] Einddatum 2007 wordt 2012.** Het RSV bevat enkele bindende doelstellingen voor het buitengebied. Het betreft onder meer (1) het afbakenen van 125.000 ha VEN tegen 2007, (2) het afbakenen van 150.000 ha natuurverwevingsgebied tegen 2007, (3) het toenemen van de totale oppervlakte natuur- en reservaatgebied met 38.000 ha in de periode 1994-2007 en (4) het toenemen van de totale oppervlakte bosgebied met 10.000 ha in de periode 1994-2007,

Met de voorgestelde wijzigingen in voorliggend addendum wordt de einddatum voor het bereiken van deze oppervlakte doelstellingen met vijf jaar uitgesteld tot 2012. Het gaat hier nochtans om decretaal vastgelegde doelstellingen (Natuurdecreet), die ook opgenomen zijn in het Milieubeleidsplan. Bovendien wijst de Raad erop dat voor bepaalde doelstellingen, de doelafstand nog bijzonder groot is. Eind 2008 was 70% van het VEN en minder dan 1% van de natuurverwevingsgebieden afgebakend; amper 30% van de toename van natuur- en reservaatgebied en 20% van de toename bos- en bosuitbreidingsgebied was gerealiseerd.

- [32] Vijf operationele knelpunten.** De concrete wijzigingen zijn geënt op vijf operationele knelpunten. Deze worden in het informatieve gedeelte uitvoerig beschreven. Zoals toegelicht in de leeswijzer bij het addendum (p.4) "*bundelt het informatief deel de belangrijkste onderzoeksgegevens die aan de basis liggen van de in de actualisatie en herziening genomen beleidsopties.*" De Raad stelt echter vast dat slechts twee van de vermelde operationele knelpunten voor natuur en bos leiden tot enige wijzigingen in het richtinggevende gedeelte. De uitvoerige uitwijdingen over de andere drie knelpunten lijken dan ook overbodig. De Raad gaat hierna verder in op de vijf operationele knelpunten en de eventuele wijzigingen aan het RSV die daaruit voortvloeien.

- [33] Knelpunt 1: onderscheid GEN en GENO.** Een eerste operationeel knelpunt betreft - volgens het informatieve gedeelte (p.60) - de kwantitatieve taakstelling van het VEN over grote eenheid natuur (GEN) en grote eenheid natuur in ontwikkeling (GENO).

Het RSV stelt in de bindende bepaling dat er 75.000 tot 100.000 ha GEN en 25.000 tot 50.000 GENO zullen aangeduid worden. Het addendum stelt in het informatieve gedeelte dat "*een pakket van maximaal 25.000 GENO lijkt te volstaan*". In het richtinggevende gedeelte (p.49) is sprake van 125.000 ha VEN te differentiëren als GEN of GENO. De richtcijfers voor de verdeling zijn hier weggelaten. Aangezien echter geen wijziging voorzien is aan de bindende bepaling voor het buitengebied, meent de Raad te kunnen afleiden dat de verdeling GEN/GENO toch behouden blijft. In de bindende bepaling voor de afbakening van de gebieden van de natuurlijke en agrarische structuur is immers nog steeds sprake van: "*Het Vlaamse Gewest bakent in de gewestplannen of ruimtelijke uitvoeringsplannen in overdruk 75.000 tot 100.000 ha af als grote eenheden natuur en 25.000 tot 50.000 ha als grote eenheden natuur in ontwikkeling.*"

Het addendum gaat ook in op het inhoudelijk onderscheid tussen GEN en GENO. Het oorspronkelijke onderscheid tussen GEN en GENO, zoals voorzien in het Natuurdecreet, werd ondertussen opgeheven (wijzigingen van het Natuurdecreet van 19 juli 2002). Het informatieve gedeelte vermeldt de noodzaak tot een verdere optimalisatie van het onderscheid tussen GEN en GENO, en dit vanuit het uitgangspunt om door middel van de overdruk GENO een overgangssituatie mogelijk te maken. Het (sectorale) debat hierover zal nog gevoerd moeten worden. Zoals ook opgenomen in de beslissing van de Vlaamse Regering kan dit mogelijk leiden tot een wijziging aan het Natuurdecreet en/of de uitvoeringsbesluiten.³¹ De Raad gaat ervan uit dat hij – bij een eventuele wijziging van het Natuurdecreet – hierover een adviesvraag zal ontvangen.

Zonder vooruit te willen lopen op dit debat benadrukt de Raad dat naast een beleid inzake het bestemmen van gebieden voor landbouw, natuur en bos ook een effectiever beleid aangewezen is met betrekking tot het realiseren van deze bestemmingen. Dit wordt als dusdanig ook erkend in het informatieve gedeelte (p.59). De Raad wijst erop dat GENO inderdaad oorspronkelijk geconcipeerd werd vanuit het concept om een overgangsfase te voorzien. Dit was echter ook gekoppeld aan de mogelijkheid - die voorzien werd in het Natuurdecreet - om GENO als overdruk mogelijk te maken boven niet-groene bestemmingen. De huidige tendens is echter om voor alle VEN-gebieden een groene bestemming te realiseren (zie [35]). Door het voorstel om de rol van de overdruk GENO als overgangsfase te versterken, wordt aldus een belangrijke belemmering gecreëerd voor de effectieve realisatie van de natuurdoelstellingen in gebieden met natuurbestemming.

- [34] **Knelpunt 2: afstemming VEN-procedure en RSV.** Een tweede operationeel knelpunt betreft - volgens het informatieve gedeelte (p.61) - de onvoldoende afstemming van de VEN-afbakingsprocedure met het RSV. De mogelijkheid wordt vermeld om de VEN-afbakening 1ste fase te verfijnen via gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen (in het kader van de lopende processen van afbakening van de gebieden van de agrarische structuur en de natuurlijke structuur). Het is voor de Raad onduidelijk waarom dit knelpunt dient vermeld te worden in het addendum (aangezien het in essentie geen knelpunt meer is doordat er al een werkbare oplossing voor is uitgewerkt, en aangezien het knelpunt niet leidt tot enige aanpassing aan het richtinggevende of bindende gedeelte van het RSV).
- [35] **Knelpunt 3: VEN en niet-groene bestemmingen.** Een derde operationeel knelpunt betreft - volgens het informatieve gedeelte (p.63) - de vaststelling dat 5000 ha van de 86.000 ha afgebakende VEN 1ste fase een niet-groene bestemmingen hebben. Het kan gaan om agrarisch gebied met ecologisch

---

³¹ Beslissing van de Vlaamse Regering van 18 juli 2008 naar aanleiding van de voorlopige vaststelling van het ontwerp van ruimtelijk uitvoeringsplan 'Vallei van Herk en Mombeek'. De minister bevoegd voor het leefmilieu werd gelast om uiterlijk tegen de definitieve vaststelling voorstellen te doen om het onderscheid tussen GEN en GENO te optimaliseren. Dit heeft tot doel om door middel van de overdruk GENO een aangepaste overgangsregeling in het leven te roepen voor gronden die een natuurbestemming krijgen. De op te maken voorstellen gaan uit van de volgende principes: (a) de huidige aanwezige natuurfuncties en waarden moeten overeenkomstig het standstill-beginsel ook in GENO behouden blijven, (b) het huidige landbouwgebruik van de huidige gebruikers moet gegarandeerd blijven tot het moment van het afbouwen ervan en (c) het landgebruik in GENO zal op termijn afgestemd worden op de natuurdoelstellingen van het gebied.

belang, ontginningsgebieden, gebieden voor gemeenschapsvoorzieningen en openbaar nut met overdruk overstromingsgebied of beschermd duingebied. Deze gebieden zouden nog moeten omgezet worden naar natuur/reservaat, bos of overig groen. Dit zal doorgevoerd worden naargelang er voor de betrokken regio ruimtelijke uitvoeringsplannen opgemaakt worden.

[36] Knelpunt 4: één bestemmingscategorie voor natuur, bos en groen. Een vierde operationeel knelpunt betreft – volgens het informatieve gedeelte (p.51, 52) - de opdeling van de ruimteboekhouding over natuur, bos en groen. Het RSV voorziet 150.000 ha natuur- en reservaatgebied, 53.000 ha bosgebied en 34.000 ha overig groen tegen 2007. In het addendum wordt nu echter voorgesteld om deze drie bestemmingscategorieën samen te brengen tot één bestemmingscategorie 'natuur, bos en groen'. De totale oppervlakte bedraagt 237.000 ha.

De Raad erkent dat op termijn de mogelijkheid moet onderzocht worden om naar één bestemming voor natuur en bos te gaan. Dit dient in onderling overleg met de doelgroepen te gebeuren. Dit overleg is tot op heden niet gebeurd. Tevens moet voldoende onderzoek gaan naar de mogelijke gevolgen van deze samenvoeging. De Raad herinnert eraan dat tot op heden de wetgeving voor natuur en bos nog sectoraal is ingevuld. Het debat over de gemeenschappelijke typevoorschriften voor bos en natuur heeft in het verleden aangetoond dat dit nog erg moeilijk ligt. Er is toen geopteerd voor aparte typevoorschriften voor natuur en bos.

Bovendien stelt de Raad vast dat het voorstel zoals het nu voorligt heel onduidelijk is. Er wordt namelijk één pot van 237.000 ha voorzien. Die pot wordt vervolgens echter weer opgedeeld. Het addendum (richtinggevende gedeelte, p.49) vermeldt immers dat van de voorgestelde oppervlakte van 237.000 ha met bestemming 'natuur, bos en groen' minstens 203.000 ha een bestemming bos of natuur heeft. Een verdere verdeelsleutel van de 203.000 ha over natuur en bos wordt niet expliciet vermeld. De Raad vermoedt echter dat de huidige opdeling tussen natuur en bos blijft gelden, omdat er geen wijzigingen voorliggen aan de bindende bepalingen van het RSV. In de bindende bepalingen is immers sprake dat de oppervlakte natuur- en reservaatgebied zal toenemen met 38.000 ha tot een totaal van 150.000 ha. Het bosgebied zal toenemen met 10.000 ha tot een totaal van 53.000 ha. Alles blijft dus zoals het was.

Ten slotte stelt de Raad vast dat het addendum een voorstel bevat tot schrapping van de volgende passage in het richtinggevende gedeelte van het RSV: *"De meerderheid van de bestaande bossen zal worden opgenomen in de natuurverwevingsgebieden en natuurverbindingsgebieden. Daarnaast wordt in ruimtelijke uitvoeringsplannen bosgebied en bosuitbreidingsgebied afgebakend waar het beleid gericht is op de uitbreiding van het bosareaal"* De Raad benadrukt de noodzaak om naast de volwaardige afbakening van 120.000 VEN ook volwaardige invulling te geven aan de vraag naar bosuitbreiding (10.000 ha effectieve bosuitbreiding en 10.000 ha bebossing van landbouwgronden).

[37] Knelpunt 5: herziening natuurverwevingsgebieden. Een laatste operationeel knelpunt betreft – volgens het informatieve gedeelte (p.63) – de verdeling van de natuurverwevingsgebieden. De bindende bepalingen van het RSV gaan momenteel uit van de afbakening van 150.000 ha natuurverwevingsgebieden in overdruk. Het richtinggevende gedeelte formuleert de volgende indicatieve verdeling: maximaal 70.000 ha boven agrarische bestemming, 40.000 ha boven bosgebied, 30.000 ha boven de overige groene bestemmingen en 10.000 ha boven recreatiegebied.

Het informatieve gedeelte stelt nu dat er nood is om de verdeling van de natuurverwevingsgebieden over de verschillende bestemmingen flexibeler te kunnen toepassen. Zo zou bijvoorbeeld ook de aanduiding van natuurverwevingsgebieden boven 'overige bestemmingen' of boven woongebied mogelijk moeten zijn. Daarnaast wordt gesteld dat het systematisch differentiëren van 40.000 ha bosgebied en 30.000 ha overig groengebied als natuurverwevingsgebied weinig juridische of beleidsmatige meerwaarde biedt.

Aan de taakstelling van de afbakening van 150.000 ha natuurverwevingsgebied wordt niets gewijzigd. Deze taakstelling wordt opgenomen in het richtinggevende gedeelte van het addendum (p.49) en blijft behouden in de bindende bepalingen van het huidige RSV.

Wat betreft de verdeling over de verschillende bestemmingscategorieën stelt het addendum (p.50) echter: "*van de gebieden die niet behoren tot de bestemmingscategorie 'natuur, bos en groen' is in 2012 80.000 ha in overdruk gedifferentieerd als natuurverwevingsgebied.*" Verder wordt gesteld dat maximaal 70.000 ha hiervan zullen aangeduid worden boven agrarische bestemming en minimaal 10.000 ha boven andere bestemmingscategorieën. Omdat bij recreatie echter vooropgesteld wordt dat 10.000 ha van de bestemde oppervlakte recreatie in natuurverwevingsgebied zullen gesitueerd worden, merkt de Raad op dat hier geen marge meer is voor 'andere dan recreatieve' bestemmingen.

De Raad vraagt aandacht voor de afbakening van 150.000 ha natuurverwevingsgebied. Dit proces is tot op heden amper van start gegaan. Eind 2008 was amper 1% van de doelstelling bereikt. Veeleer dan het in twijfel trekken van de huidige indicatieve verdeling van de natuurverwevingsgebieden over de verschillende bestemmingen, is er nood aan een effectieve aanpak van dit proces. De Raad betreurt dat momenteel geen ruimtelijke visie beschikbaar is over natuurverweving in het buitengebied. Binnen de krijtlijnen van het RSV gaat het dan zowel over het ontwikkelen en ondersteunen van verweving van natuur-landbouw, natuur-bos, natuur-recreatie en natuur-groen.

Op termijn moet het ruimtelijk beleid meer en meer inzetten op verweving van functies en op meervoudig ruimtegebruik. De Minaraad wijst op de belangrijke uitdaging om binnen het buitengebied werk te maken van innovatieve projecten inzake meervoudig ruimtegebruik. Nog meer dan voorheen zullen diverse functies een plaats moeten krijgen in het buitengebied. Het gaat dan zowel over diverse productiefuncties (zoals voedselproductie, houtproductie, hernieuwbare energieproductie, waterwinning), belevingsfuncties (zoals landschap, recreatie) en ecologische functies (zoals biodiversiteit, waterberging, CO₂-opslag). Omgaan met meervoudig ruimtegebruik (binnen het buitengebied) zal dus een belangrijk uitgangspunt moeten zijn van het toekomstig RSV II.

Bijlage 1

Het ruimtelijk beleid en de toestand van de natuur en bos in Vlaanderen, nota van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (Maarten Hens & Johan Peymen, maart 2009)

Zoals vermeld onder § 30 heeft de Raad in het kader van dit advies aan het INBO (cel natuurrapport) gevraagd om een synthese op te maken van de huidige stand van zaken. Deze synthese vindt u hieronder.

0. Aanleiding & context

De Minaraad ontving op 18 februari 2009 een adviesvraag van Vlaams minister van Ruimtelijke Ordening Dirk Van Mechelen over de actualisatie en gedeeltelijke herziening van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen. Een deel van de herziening betreft wijzigingen aan het informatief en richtinggevend gedeelte in verband met natuur en bos. Bij de wijzigingen aan het informatief gedeelte citeren de auteurs veelvuldig uit het Natuurrapport 2005 om de evolutie van de toestand van de natuur in Vlaanderen te schetsen.

Voor de opmaak van haar advies, heeft de Minaraad het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) gevraagd om duiding te geven bij de beschrijving en interpretatie van de toestand van de natuur zoals die opgenomen is in het voorontwerp van het informatief gedeelte van het geactualiseerde en gedeeltelijk herziene structuurplan. Op 11 maart 2009 gaven Johan Peymen en Maarten Hens van het Team Natuurrapportering van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek toelichting bij de bevindingen van de natuurrapportering van de voorbije jaren over de relatie tussen het ruimtelijk beleid en de toestand van de natuur in Vlaanderen. Deze nota vat (1) de voornaamste bevindingen samen en (2) toetst de inhoudelijke verwijzingen naar de milieu- en natuurrapporten in het voorontwerp van het informatief gedeelte aan deze bevindingen.

1. Natuur en bos in Vlaanderen: toestand, trends en verwachte evoluties

Algemeen kader

Via het tweejaarlijkse Natuurrapportⁱ en via de website natuurindicatoren (www.natuurindicatoren.be) rapporteert het INBO op quasi permanente basis over de toestand van de natuur en bos in Vlaanderen en het beleid terzake. Natuur wordt hierbij opgevat als het geheel aan soorten, levensgemeenschappen, biotopen en ecosystemen die in Vlaanderen voorkomen, inclusief bossenⁱⁱ. In haar analyses onderscheidt de natuurrapportering drie clusters van factoren die de toestand van de natuur in Vlaanderen bepalen: (i) de fysische ruimte voor natuur ('ruimte'), (ii) de milieukwaliteit ('milieu') en (iii) landgebruik en terreinbeheer ('beheer').

Elk van deze factoren zijn randvoorwaarden voor het functioneren van de natuur in

Vlaanderen. Voor iedere factor heeft het INBO een aantal kwantitatieve indicatoren ontwikkeld die gezamenlijk een beeld van de evolutie en de toestand van de factor schetsen. Enkele relevante indicatoren zijn in de toelichting hieronder opgelijst. Zie www.natuurindicatoren.be voor een volledig overzicht van de beschikbare indicatoren.

Ruimte

De factor ruimte omvat de oppervlakte en de ruimtelijke samenhang van (potentiële) leefgebieden voor een soort of levensgemeenschap. De toestand van deze factor verschilt van leefgebied tot leefgebied. Waar bvb. de (potentiële) oppervlakte en samenhang van ruimte voor soorten van heidegebieden of agrarische gebieden gradueel afnemen, nemen ze toe voor soorten van stedelijke gebieden. Het merendeel van de Vlaamse biodiversiteit is gebonden aan de open ruimte. Voor deze leefgebieden vormen verlies en versnippering door verstening (bewoning, bedrijven, infrastructuur, ...) en door intensiever of gewijzigd gebruik van voorheen extensief gebruikte terreinen (evoluties in landbouwkundig gebruik, vertuining, ...) de belangrijkste ruimtelijke drukken.

De toename van versnippering en verstening van de open ruimte tijdens de voorbije 10–15 jaar werden door de milieurapportering (MIRA-T rapporten, milieuidicatoren; www.milieurapport.be) in kaart gebracht. Modelmatig berekende prognoses voor de oppervlakte en de ruimtelijke samenhang van de open ruimte in Vlaanderen tonen - bij uitvoering van het geplande beleid (incl. RSV I) - een verdere afname van de oppervlakte open ruimte met netto 6% tegen 2030 t.o.v. 2005 (Figuur 1). Kwantitatieve indicatoren voor de ruimtelijke samenhang van specifieke leefgebieden zijn niet voorhanden.

De natuurrapportering volgt de voortgang van het ruimtelijk beleid inzake natuur en bos. Figuren 2 t/m 4 schetsen de mate waarin de doelstellingen voor 2007 uit het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen en het MINA-plan 3 gerealiseerd werden. Op het einde van de planperiode is er 70% van het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN), 0,7% van het natuurverwevingsgebied (NVWG) en 28% van de bijkomende oppervlakte natuurreservaat en bosgebied afgebakend.

Milieukwaliteit

Alle indicatoren voor de factor 'milieu' tonen in grote lijnen een gelijkaardige situatie: het leefmilieubeleid is er in geslaagd de milieudruk te doen afnemen, maar de milieukwaliteit blijft ontoereikend voor het duurzaam herstel van verontreinigingsgevoelige natuur. Zo is de atmosferische depositie van vermestende en verzurende stoffen wel gedaald, maar wordt de kritische last voor bossen, graslanden en heiden nog steeds overschreden. Idem dito in het aquatisch milieu, waar de belasting met voedingsstoffen gedaald is, maar nog steeds ver boven het niveau ligt nodig voor de goede ecologische kwaliteit beoogt door de Kaderrichtlijn Water.

De voorspelde wijzigingen in temperatuur- en neerslagpatronen als gevolg van klimaatverandering betekenen voor veel plant- en diersoorten een bijkomende milieudruk. De (Vlaamse) mogelijkheden om op korte termijn deze druk te mitigeren zijn beperkt. Adaptatie aan deze milieudruk vereist eerder ruimtelijke dan milieukundige ingrepen.

Natuurgericht terreinbeheer en landgebruik

Ook alle indicatoren voor de factor 'beheer' tonen grosso modo een gelijkaardig patroon: een gestage toename van de oppervlakte terreinen waar een natuurgericht

beheer gevoerd wordt. Dit geldt ondermeer voor gebieden met effectief natuurbeheer, voor bosgebieden met uitgebreid en beperkt bosbeheerplan, voor landbouwpercelen met natuurgerichte beheerovereenkomsten en voor ecologisch bermbeheer.

Toestand van de natuur in Vlaanderen

Zowel de toestand van de natuur als de realisatie van de doelstellingen van het natuur- en bosbeleid worden rechtstreeks bepaald door het samenspel tussen de factoren ruimte, milieu en beheer. Het meest recente, omvattende assessment van de toestand van de natuur in Vlaanderen en de rol van deze drie factoren is beschreven in het Natuurrapport 2007. De voornaamste conclusies van de analyses in het Natuurrapport 2007 hernenen we hier kort (p. 284). Deze conclusies werden zorgvuldig en afgewogen geformuleerd: ze zijn gestoeld op grondige wetenschappelijke analyse van de beschikbare studie- en meetgegevens en werden onderworpen aan een uitgebreide consultatie door lectoren vanuit wetenschap en beleid.

"De belangrijkste oorzaken van het huidige verlies van biodiversiteit in Vlaanderen zijn enerzijds verlies en versnippering van leefgebieden en anderzijds vermesting. Het beleid ter zake levert resultaten, maar is ontoereikend om het verlies van biodiversiteit te kunnen stoppen"

"Vlaanderen heeft moeite om de doelstellingen van de Europese natuurrichtlijnen te realiseren. Zelfs met de sterke juridische bescherming die de Europese Habitatrichtlijn biedt, is het zonder bijkomende inspanningen vanuit het ruimtelijke beleid, het milieu-, klimaat- en landbouwbeleid niet mogelijk om de doelen van die richtlijn te halen."

"Alle beschikbare gegevens wijzen erop dat voor de volgende decennia klimaatverandering en invasies van uitheemse soorten de biodiversiteit ernstig bedreigen. Om de potentiële versnelling van het verlies van biodiversiteit op te vangen is het van belang de oorzaken van de verschillende verstoringen nog grondiger aan te pakken (ruimtegebruik, emissies van vermestende stoffen en broeikasgassen, in- en uitvoer van soorten). Bovendien is het belangrijk voldoende grote natuurgebieden zorgvuldig te beheren, alsook daarbuiten een basisnatuurkwaliteit te garanderen. Met de huidige inspanningen kan de Europese doelstelling om tegen 2010 het verlies van biodiversiteit te stoppen niet worden gehaald."

Ruimtelijk beleid en de natuur in Vlaanderen

Ieder natuurdoel of iedere (gewenste) toestand van de natuur kan vertaald worden in minimumvereisten voor én ruimte, én milieu, én beheer. Voor het beleid betekent dit dat ruimtelijk beleid, milieubeleid en beleid gericht op aangepast beheer en gebruik van terreinen allemaal nodige voorwaarden zijn voor het realiseren van natuurdoelen.

Situaties waar ruimtelijke aspecten een knelpunt vormen, kunnen enkel opgelost worden door het aanpakken van de factor 'ruimte'. Verbeteringen op vlak van beheer of milieu kunnen dit niet of slechts in zeer beperkte mate compenseren. In de mate dat andere factoren minder limiterend worden, wordt de andere factor een flessenhals die de inspanningen geleverd op vlak van de andere factoren tot volle 'expressie' laat komen. Gezien de recente evoluties in de factoren milieu en beheer, hoeft het dan ook niet te verbazen dat elk van de conclusies uit het Natuurrapport 2007 een expliciete verwijzing bevat naar de factor 'ruimte' en/of het ruimtelijk beleid.

2. Analyse het informatief gedeelte van het addendum

In sectie 7.2 'Actualisatie trends en uitdagingen' van het addendum worden achtereenvolgens een aantal trends en ontwikkelingen tijdens de periode 1997-2007 aangekaart (sectie 7.2.1 - Bijstelling trends) en uitdagingen op middellange termijn aangekaart (sectie 7.2.2 - Uitdagingen). Na analyse van de veelvuldige verwijzingen naar de milieu- en natuurrapportering en de ermee opgebouwde redenering, plaatsen we volgende kanttekeningen bij deze tekst.

Interne inconsistentie

Pag. 56: "De trends ... die in 1997 in het RSV beschreven worden zijn in de periode 1997-2007 niet fundamenteel gewijzigd". Dit gegeven blijkt ook uit de detaillering onder "trends in de natuurlijke structuur" op pag. 57. Onder '7.2.2 - Uitdagingen' wordt evenwel besloten dat "De negatieve trends met betrekking tot de open ruimte - zoals een verlies van samenhang van open ruimte, het verdwijnen van natuur- en bosgebieden en ecologische infrastructuur - die het RSV in 1997 vaststelde zijn minstens gestabiliseerd en in een aantal gevallen voorzichtig omgebogen".

Deze conclusie wordt op geen enkele wijze onderbouwd door de vaststellingen in '7.2.1 - Bijstelling trends'. Ook op basis van de analyses en beleidsevaluaties in het kader van de natuurrapportering kan deze uitspraak niet gestaafd worden.

Verwarring tussen 'natuurlijke structuur', ruimtelijke druk, milieukwaliteit en natuurbeheer

In de tekst wordt enkel verwezen naar 'indicatoren', zonder onderscheid naar de factoren die ze beschrijven (cf. ruimte, milieu en beheer) of naar de achterliggende beleidsdomeinen en -instrumenten. Nochtans is dergelijke aanpak essentieel wil men de bijdrage van het ruimtelijk beleid tot de evolutie en toestand van de natuur in Vlaanderen correct beschrijven. Doordat dit niet gebeurt, lijkt de tekst evoluties in de (basis)milieukwaliteit of het toegenomen beheer te gebruiken om de ruimtelijke trends met betrekking tot de open ruimte als gunstig te beoordelen. Zoals hoger aangegeven, impliceren een afname van de milieudruk of een verbeterde milieu-efficiëntie van de landbouw geen verbetering van de ruimtelijke context van natuur in Vlaanderen. Gunstige evoluties in de factoren 'milieu' en 'beheer', ontslaan het ruimtelijke beleid niet van zijn verantwoordelijkheid, maar maken het integendeel net des te belangrijker.

Foutieve interpretatie/verwoording

Op basis van de milieu- en natuurindicatoren over versnippering (zie o.a. Figuur 1), kan niet besloten worden dat de versnippering van de open ruimte in Vlaanderen "meetbaar afgeremd wordt ("minder snel toeneemt") en dus stabiliseert".

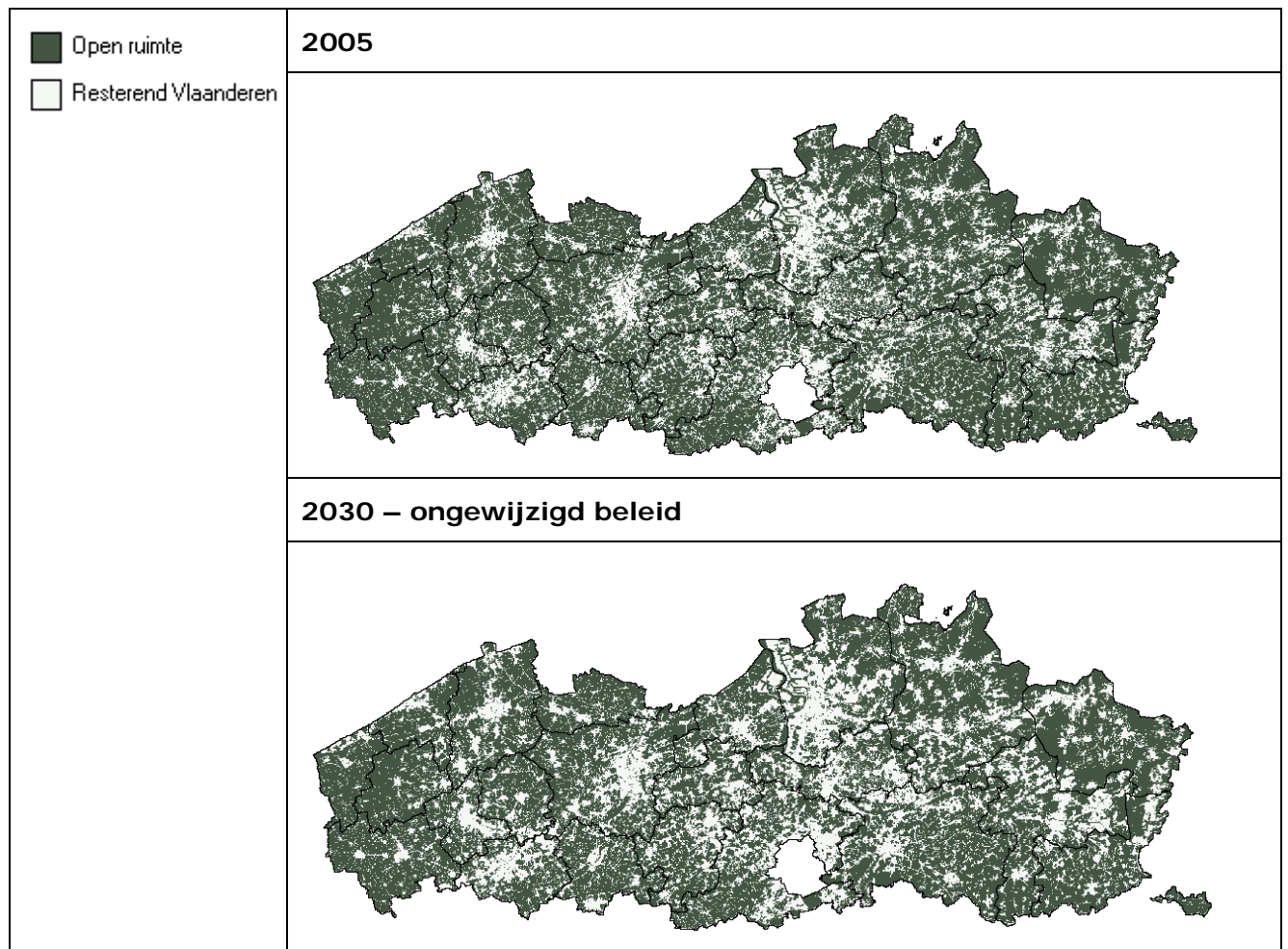
'Toestand en trends' versus 'verwachte evoluties en uitdagingen'

De opbouw van de onderdelen 'natuur', 'bos' en 'landbouw' in sectie 7.2.1 - Bijstelling trends is niet gelijkaardig. Waar bij 'natuur' en 'bos' de voorbije trends en huidige toestand ruw, fragmentarisch en onsamenhangend geschetst wordt, worden in 'landbouw' een aantal toekomstverwachtingen en uitdagingen aangedragen. De kwaliteit en duidelijkheid van de tekst zou sterk verhogen indien alle onderdelen gelijkaardig opgebouwd worden. Een opdeling tussen 'toestand en trends' en 'verwachte evoluties en uitdagingen' zou daarbij nuttig zijn, naast het correct interpreteren van de verschillende types indicatoren. Op die manier kunnen ook de ruimtelijke uitdagingen

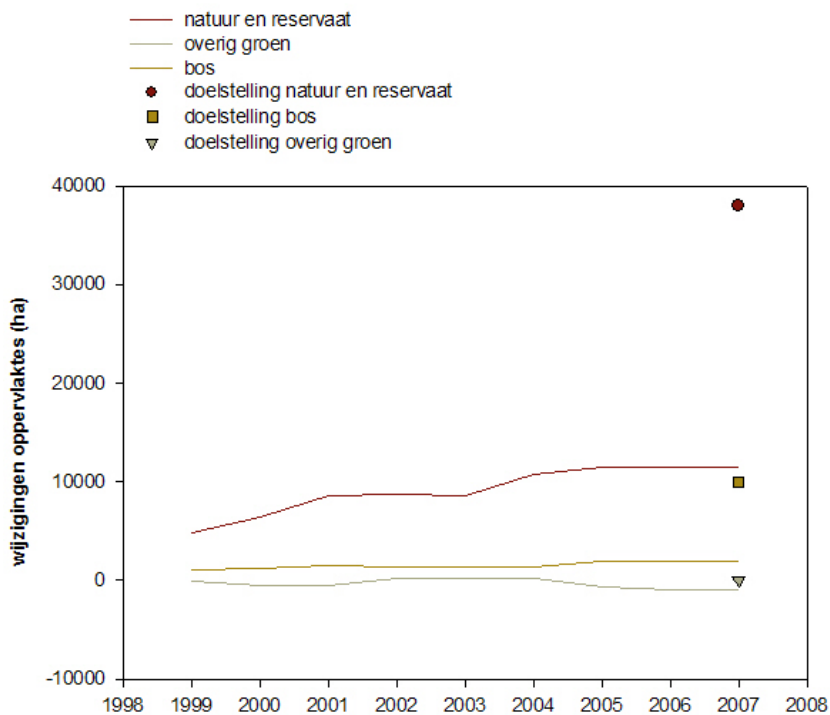

die klimaatverandering voor natuur, bos en landbouw betekenen onder de aandacht gebracht worden.

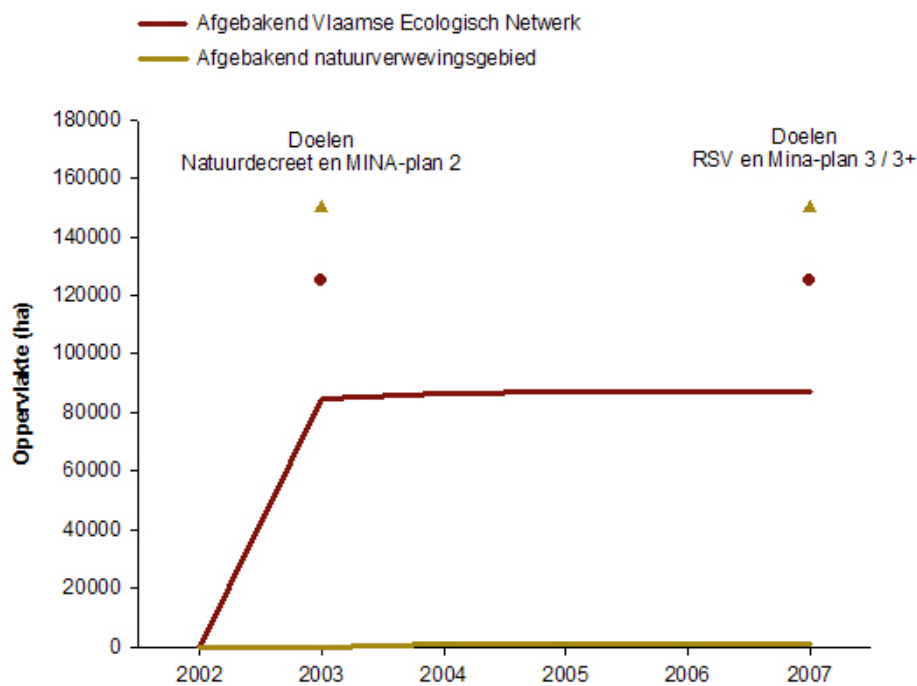
Figuren

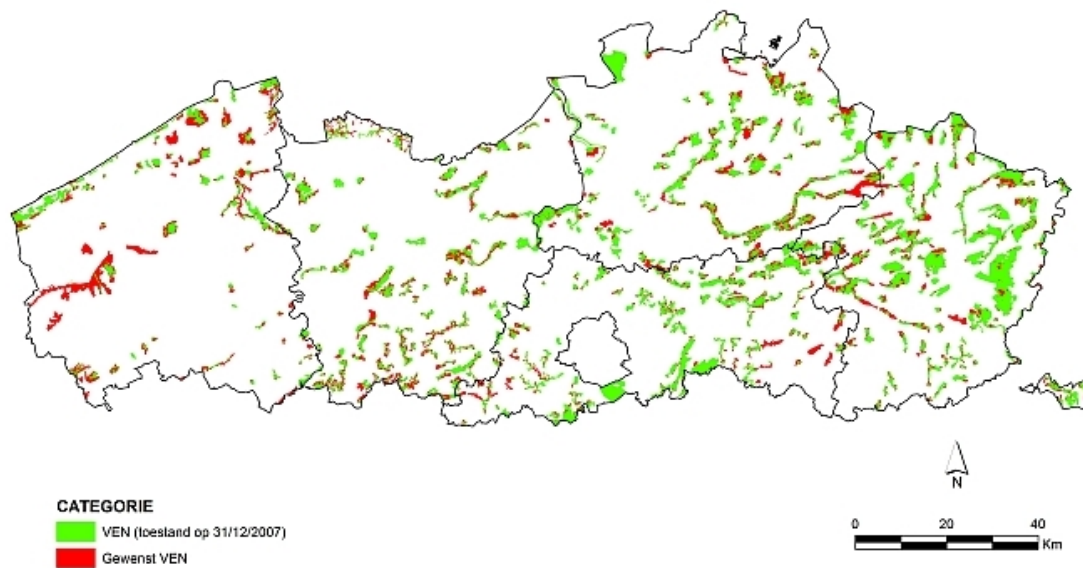
Figuur 1. Open ruimte in Vlaanderen in 2005 en in 2030 bij ongewijzigd beleid (= voortzetting huidig en uitvoering gepland beleid, inclusief RSV 1). De toestand in 2030 werd berekend in het kader van in voorbereiding zijnde Natuurrapport 2009 en het Milieurapport 2009. Deze rapporten verkennen de verwachte evolutie van milieu en natuur (incl. ruimtegebruik) in Vlaanderen in functie van zes beleidsscenario's.

Figuur 2. Ruimteboekhouding: evolutie van de oppervlakten van de categorieën 'natuur en reservaat', 'bos' en 'overig groen' tussen 1999 en 2007.

Figuur 3. Evolutie van de aangewezen oppervlakten VEN en IVON.

Figuur 4. Realisatiegraad van het Vlaams Ecologisch Netwerk

ⁱ De meest recente Natuurrapporten verschenen in 2005 en 2007. Deze rapporten zijn digitaal raadpleegbaar via de website van het INBO (www.inbo.be) of via www.nara.be

Dumortier M., De Bruyn L., Hens M., Peymen J., Schneiders A., Van Daele T., Van Reeth W., Weyembergh G. & Kuijken E. (red.) (2005). Natuurrapport 2005. Toestand van de natuur in Vlaanderen: cijfers voor het beleid. Mededeling van het Instituut voor Natuurbehoud nr. 24, Brussel.

Dumortier M, De Bruyn L, Hens M, Peymen J, Schneiders A, Van Daele T, Van Reeth W (red.) 2007. Natuurrapport 2007. Toestand van de natuur in Vlaanderen: cijfers voor het beleid. Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek nr. 4, Brussel.

ⁱⁱ In het huidige internationale en Vlaamse beleidsjargon wordt 'natuur' in deze betekenis frequent aangeduid met de term 'biodiversiteit': de verscheidenheid aan levensvormen op gen-, soort-, gemeenschaps- en ecosysteemniveau.